

Univerzita Palackého v Olomouci
Filosofická fakulta
Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

**NÁPLNĚ PRÁCE SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ NA
OBCÍCH S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ PO REFORMĚ
VEŘEJNÉ SPRÁVY V ROCE 2012**

WORKLOAD OF SOCIAL WORKERS AT MUNICIPALITIES WITH
EXTENDED COMPETENCE AFTER THE REFORM OF PUBLIC
ADMINISTRATION IN 2012

Magisterská diplomová práce

Bc. Kateřina Vážanská

Vedoucí magisterské diplomové práce: PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.

Olomouc 2014

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 4. prosince 2014

.....
Kateřina Vážanská

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ SOCIÁLNÍ POLITIKY.....	9
1.1 Definice sociální politiky	9
1.2 Cíle sociální politiky	11
1.3 Nástroje sociální politiky	11
1.4 Funkce sociální politiky	12
1.5 Objekty a subjekty sociální politiky	13
1.5.1 Objekty sociální politiky	13
1.5.2 Subjekty sociální politiky	14
1.6 Sociální práce.....	15
1.6.1 Cíle sociální práce	16
1.7 Sociální správa.....	16
1.8 Sociální služby.....	18
1.9 Role státu v sociální politice	19
1.9.1 Sociální stát	20
1.10 Cílové skupiny sociální práce	21
2 SOCIÁLNÍ SPRÁVA A SOCIÁLNÍ REFORMA V ČR.....	22
2.1 Uspořádání veřejné sociální správy v ČR.....	22
2.2 Ústřední orgány sociální správy.....	23
2.2.1 Ministerstvo práce a sociálních věcí.....	24
2.2.2 Krajské úřady	25
2.2.3 Obecní úřady obcí s rozšířenou působností	25
2.2.4 Okresní správy sociálního zabezpečení	26
2.2.5 Úřad práce České republiky	26
2.3 Vymezení obce jako subjektu sociální správy	27
2.3.1 Typy obcí z hlediska rozsahu výkonu přenesené působnosti	28
2.4 Reforma sociální práce v roce 2012	28
2.4.1 Cíle sociální reformy	29
2.4.2 Legislativní vymezení sociální reformy	30
2.4.3 Změny právní úpravy po reformě sociální správy na obcích.....	30
2.4.4 Změny po přijetí sociální reformy 2012	31

3	PROFESE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA.....	33
3.1	Předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka	35
3.2	Pomáhající profese, vztah ke klientovi a jeho změna.....	36
3.2.1	Direktivní a nedirektivní přístup, autonomie a heteronomie	37
3.2.2	Systemický přístup	38
3.3	Změna paradigmatu v sociální práci.....	39
3.4	Výkon zaměstnání sociálního pracovníka na obcích.....	41
3.5	Obecný obsah náplně práce z personálního hlediska.....	43
3.5.1	Analýza pracovních míst	44
3.5.2	Popis pracovního místa – náplň práce	44
3.6	Náplň práce sociálních pracovníků na „trojkových“ obcích.....	45
3.6.1	Činnosti obcí v přenesené působnosti.....	46
3.6.2	Cílové skupiny a s nimi spojené dilema specializace a polyvalence	48
3.6.3	Fáze sociální práce na obci.....	49
	SHRnutí TEORETICKÉ ČÁSTI.....	51
	PRAKTICKÁ ČÁST.....	52
4	VÝZKUMNÁ ČÁST V OBECNÉ ROVINĚ.....	53
4.1	Kvalitativní výzkum	53
4.2	Formulace cíle.....	54
4.3	Výzkumné metody	54
4.4	Vzorek.....	55
5	NÁPLNĚ PRÁCE SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ NA OBCÍCH S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ.....	57
5.1	Sběr dat	57
5.2	Analýza náplní práce na obcích s rozšířenou působností.....	58
5.2.1	Hranice	59
5.2.2	Jeseník	60
5.2.3	Konice	61
5.2.4	Litovel	61
5.2.5	Olomouc	62
5.2.6	Přerov	62
5.2.7	Šternberk	63
5.2.8	Šumperk.....	64

5.2.9	Mohelnice	64
5.2.10	Uničov	64
5.2.11	Zábřeh.....	65
5.2.12	Souhrnná analýza náplní práce	66
5.2.13	Shrnutí analýzy náplní práce z obcí s rozšířenou působností	72
5.3	Náplně práce sociálních pracovníků před a po sociální reformě	
	74	
5.3.1	Analýza náplně práce sociálních pracovníků před sociální reformou	75
5.3.2	Analýza náplně práce po sociální reformě.....	75
5.3.3	Shrnutí srovnávací analýzy náplně práce před a po sociální reformě	76
	SHRnutí PRAKTICKÉ ČÁSTI	79
	ZÁVĚR.....	82
	ANOTACE.....	84
	ANNOTATION	85
	SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	86
	SEZNAM ZKRATEK.....	92
	SEZNAM TABULEK	93
	SEZNAM PŘÍLOH	94
	PŘÍLOHY	95

ÚVOD

Je tomu více než 20 let, co postkomunistické země a mezi nimi i Česká republika začaly s reformami, a to včetně sociální reformy. Prvotní sociální reformy řešily dopady ekonomické transformace po změně režimu. Po vstupu do Evropské unie bylo také potřeba začít se přizpůsobovat požadavkům práva Evropské unie. Poslední velká reforma v sociální oblasti proběhla začátkem roku 2012 a ovlivnila nejen klienty, ale ve velké míře i činnost sociálních pracovníků ve veřejné správě.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky (dále jen MPSV ČR) vypracovalo v souvislosti s dlouhodobě plánovanými změnami sociální reformy. Novelu zákonů související s touto sociální reformou nabyly účinnosti k 1. lednu roku 2012. Sociální reforma si kladla za cíl vytvořit efektivní systém správy veřejných prostředků určených pro sociální oblast a pomoc v samotném procesu administrativy a výplaty dávek. Všechny tyto změny měly obrovské dopady na práci sociálních pracovníků. Hlavní důsledek sociální reformy, jehož dopady budu v rámci své práce řešit, je převedení výplaty nepojistných sociálních dávek z obcí s rozšířenou působností na úřady práce. Budu popisovat, jak svoji práci vykonávají zbylí sociální pracovníci na úřadech obcí s rozšířenou působností, když už nevydávají dávky a měli by se zaměřit hlavně na pomoc klientům.

Cílem mojí diplomové práce je přiblížit danou problematiku a pomocí rámcové analýzy naplní práci sociálních pracovníků popsat práci sociálních pracovníků na vybraných obcích s rozšířenou působností po sociální reformě. Ve své práci budu sledovat, jak si jednotlivé obce s rozšířenou působností poradily se sociální reformou, protože každá obec má svoji strategii jak rozdělit kompetence mezi jednotlivé sociální pracovníky, respektive jaké jim stanovit náplně práce.

V teoretické části mé diplomové práce se v souladu s cílem práce zaměřím na objasnění problematiky sociální politiky a přesněji na sociální reformu a její vliv na práci sociálních pracovníků na obcích. Nejdříve na začátku teoretické části definuji důležité pojmy ze sociální práce. Zaměřím

se hlavně na sociální politiku, protože sociální práce je soubor činností, jimiž jsou realizovány cíle sociální politiky. Dále popíšu ústřední orgány sociální správy, kde se zaměřím hlavně na obce, a nemohu opomenout vymezení legislativní úpravy v sociální správě. Také vysvětlím, za jakým účelem byla sociální reforma spuštěna a jaká je profese sociálního pracovníka. V závěru teoretické části popíši výkon sociální práce na obcích s rozšířenou působností.

Vzhledem ke stanovenému cíli práce budu v praktické části mojí diplomové práce analyzovat náplně práce sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností vyjma pracovníků orgánů sociálně-právních ochrany dětí (dále jen OSPOD)¹. Mým záměrem je získat náplně práce sociálních pracovníků ze všech obecních úřadů obcí s rozšířenou působností v Olomouckém kraji. Konkrétně tedy na základě získaných dokumentů v praktické části popíšu, jaké činnosti sociální pracovníci mají stanovené v náplních práce, a následně provedu celkové shrnutí analýzy pracovních náplní. Zároveň u jedné obce s rozšířenou působností provedu porovnání náplně práce před sociální reformou s náplní práce platnou po sociální reformě. Pro získání více informací o změnách ve výkonu sociální práce na dané obci s rozšířenou působností provedu rozhovor s vedoucí odboru sociální věci. Komparaci před sociální reformou a po ní provádím pouze u jedné obce, protože není snadné, jak vyplynulo z mapování situace v rámci přípravy projektu diplomové práce, získat neaktuální dokumenty ze všech obcí s rozšířenou působností. V empirické části tedy využívám metodu analýzy dokumentů a rozhovor.

K vypracování práce mi pomohla celá řada odborné literatury, odborné časopisy, platná legislativa, metodiky a dokumenty MPSV ČR. Tyto prameny jsou doplněny relevantními internetovými zdroji. Všechny využitě prameny jsem uvedla v seznamu použitých zdrojů.

¹ Pracovníky OSPOD jsem z mé diplomové práce vyloučila, protože právní úpravy způsobené sociální reformou, které v této práci sleduji, měly na činnost pracovníků OSPOD jen opravdu marginální dopad.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část mé práce se skládá ze tří hlavních kapitol. První kapitola se zabývá základním vymezením pojmů ze sociální politiky. Také se v této kapitole zaměřím na cíle, nástroje, funkce, objekty a subjekty sociální politiky. Druhá kapitola je již blíže specifikovaná na sociální správu a sociální práci. V této kapitole popíšu jednotlivé orgány sociální správy a legislativu, která upravuje tuto oblast práva. Poslední kapitolou teoretické části je kapitola o profesi sociálního pracovníka, ve které popíšu předpoklady pro výkon této profese, typy přístupu ke klientovi a v jejím závěru vymezím obsah náplně práce sociálních pracovníků.

1 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ SOCIÁLNÍ POLITIKY

Než přistoupím k samotnému popisování změn v sociální práci, je potřeba si blíže definovat oblast sociální práce. Zaměřím se hlavně na definování pojmů souvisejících se sociální prací. Zastřešujícím pojmem pro sociální práci je sociální politika a v této kapitole stručně popíšu její cíle, nástroje a funkce. Také uvedu více definic pojmu sociální práce podle jednotlivých autorů a jako poslední vymezím pojem sociální stát. Toto úvodní vymezení sociální politiky a sociální práce mi bude sloužit jako výchozí bod pro další postup ke konkrétním změnám v sociální práci v rámci sociální reformy z roku 2012.

1.1 Definice sociální politiky

Sociální politika a také sociální práce jsou součástí moderní společnosti. Tyto činnosti byly zajišťovány již v předmoderní éře dobově odpovídajícími institucemi, tedy církví a rodinou. Počátkem 20. století došlo k postupnému vydělení sociální práce a sociální politiky jako svébytných disciplín.²

Nejprve definuji, co to vlastně je sociální politika. Pojem sociální politika se u nás začal používat na přelomu 19. a 20. století. Tento pojem je těžko definovatelný a většina autorů se omezuje pouze na vyjmenování toho, co sociální politika je, nebo není nebo co upravuje, nebo neupravuje.³

Dle V. Krebse je politikou, která se orientuje primárně ke člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek a dispozic, snaží se o rozvoj jeho osobnosti a zlepšení kvality života. Sociální politika není izolovaný fenomén, protože vždy je pojímána jako součást určitého společenského celku. Významnou roli zde má ve velké míře lidský činitel, protože dynamický rozvoj společnosti a proces výroby je na něm závislý. Také nesmíme opomenout, že právě sociální politika se díky své orientaci na člověka spolupodílí na utváření hodnotové orientace lidí, tudíž je to politika s axiologickou orientací.⁴

² MATOUŠEK, O. *Encyklopedie sociální práce*. s. 166.

³ TOMEŠ, I. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. s. 27.

⁴ KREBS, V. *Sociální politika*. s. 17 – 19.

Pojem sociální politika se dá použít ve více případech, je to tedy mimořádně neurčitý pojem. M. Potůček rozlišuje sociální politiku jako praktickou aktivitu a sociální politiku jako vědní disciplínu. Sociální politika ve smyslu praktické aktivity nám formuje vztah jedinců a jejich životních sociálních podmínek. Každý z nás se nějak podílí na sociální politice a zároveň je každý vystaven daným vnějším sociálním podmínkám, které nemůže ovlivnit. Mezi tři definiční znaky sociální politiky dle Titmusse patří prospěšnost občanům, vazba na ekonomické i mimoekonomické cíle a používání nástrojů pomáhajících s přerozdělováním zdrojů od bohatých k chudým.⁵

Oproti tomu sociální politika pojímaná jako věda se zabývá zkoumáním sociální politiky jako praktické aktivity, tj. analýzou procesů tvorby a realizace politik zasahujících do vztahů občanů a sociálních podmínek jejich života. Jako vědní disciplína sociální politika čerpá své poznávací přístupy hlavně z ekonomie, sociologie, politických věd a práva.⁶

Pro Českou republiku je charakteristické rozdělení na širší a užší pojetí sociální politiky. Širší pojetí je charakteristické tím, že je možné sociální politiku vymezit jako konkrétní jednání buď státu, ale i ostatních subjektů, které ovlivňují sociální sféru společnosti. Toto vymezení má význam hlavně pro dlouhodobé koncepční úvahy o sociální politice, souvisí s volbou typu sociální politiky a s tvorbou určitého sociálního programu. Druhé, užší pojetí sociální politiky, jinak nazývané resortní, je takové, kdy sociální politika má za cíl především reagovat na sociální rizika. V tomto pojetí má zabránit možným negativním důsledkům (např. stáří, invalidita, nemoc, aj.) a má omezit sociální problémy doprovázející fungování tržního mechanismu (např. nezaměstnanost, chudoba). Tento přístup redukuje sociální politiku pouze na systém opatření v oblasti nezaměstnanosti a sociálního zabezpečení.⁷

⁵ POTŮČEK, M. *Sociální politika*. s. 30 – 31.

⁶ POTŮČEK, M. *Sociální politika*. s. 33.

⁷ KREBS, V. *Sociální politika*,. s. 24 – 25.

Pro potřeby této práce bych pojala sociální politiku v jejím širším pojetí, protože právě stát a státní orgány řídí výkon sociální práce ve státní správě a také iniciovaly sociální reformu v roce 2012.

1.2 Cíle sociální politiky

Sociální politika může být buď instrumentální, nebo cílová. Pokud jsou sociálněpolitické cíle subjektu důvodem jeho vzniku, tak se jedná o cílovou sociální politiku. Takovým příkladem mohou být organizace Červeného kříže, které vznikly, aby pomáhaly lidem. Oproti tomu pokud jsou ve skutečnosti cíle sociálního subjektu jiné a jeho sociálněpolitické zájmy jsou jen prostředkem k dosažení těchto skutečných cílů, hovoříme o instrumentální sociální politice. Jako příklad si můžeme uvést politické strany, které předkládají sociální programy svým voličům hlavně proto, aby získaly hlasy a mohly vládnout. Každý sociální subjekt sleduje vlastní sociální politikou určité zájmy a cíle. Cíle každého subjektu se mění v čase podle změn zájmů subjektu nebo podle změn okolního sociálního prostředí. Všechny sociální subjekty zveřejňují své cíle obecně ve stanovách nebo i konkrétně v programech, plánech a projektech.⁸

1.3 Nástroje sociální politiky

Nástroje sociální politiky jsou ty prostředky, jimiž sociální subjekt působí na sociální objekt či objekty nebo jiný sociální subjekt či subjekty. Zpravidla mezi prostředky patří právo (ochrana), služba (dar, peníze a pomoc) a také regulace (zákazy a příkazy).

Záměry sociální politiky můžeme realizovat čtyřmi způsoby. První způsob realizace sociální politiky je regulace, tj. že zavážeme sociální subjekt nebo objekt příkazem či zákazem. Další možnost realizace je konáním, sem patří peněžní plnění, věcné plnění nebo poskytnutí činnosti ve prospěch objektu. Předposlední nástroj je kontraktace, což znamená zavázání jiného sociálního subjektu nebo objektu, aby něco konal nebo se zdržel činnosti nebo činnost jiného strpěl. Posledním nástrojem je nátlak na sociální objekt nebo

⁸ MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. s. 163 – 164.

jiný sociální subjekt, proto aby přijal a realizoval sociální zájmy jemu vnučené. To, jaké nástroje budou zvoleny, většinou závisí na tom, čeho jimi chceme dosáhnout a kdo má být adresátem péče. Pokud chce sociální subjekt poskytovat ochranu plošně, tak si vybere jiné nástroje, než kdyby chtěl poskytovat cílenou ochranu. Cílená ochrana je vždy administrativně i finančně náročnější než poskytování plošné ochrany. Za nejnáročnější nástroje sociální politiky jsou považovány ty, jimiž sociální subjekt něco koná, protože to vyžaduje peníze, instituce a právní prostředky. Obecně se raději dává přednost poskytování peněz před službami, ale záleží i na daném případě, jestli služby nepomohou objektu péče účinněji než peníze.⁹

Nástroje sociální politiky můžeme rozdělit do čtyř typů. Prvním typem nástrojů jsou právní normy, jako jsou Ústava České republiky (dále jen ČR), Listina základních práv a svobod, zákony, nařízení vlády a další právní předpisy. Právo nám definuje, jakými způsoby budou sociálněpolitické záměry realizovány. Dále mezi nástroje patří ekonomické nástroje, tzn. opatření směřovaná k ovlivnění a přerozdělování zdrojů. Ekonomické nástroje ještě dále dělíme na fiskální politiku státu, úvěrové nástroje a cenovou politiku. Dalším nástrojem jsou sociální dokumenty, např. programy, koncepce, plány, projekty státu a organizací existující za účelem stanovení a dosažení cílů sociální politiky. Poslední nástrojem jsou nátlakové akce (sloužící k prosazování zájmů některých sociálních skupin (stávky, petice)).¹⁰

Sociální reformu je také možné považovat za jeden z nástrojů sociální politiky, protože novely zákonů vzniklé kvůli sociální reformě patří k právním normám vydaným vládou.

1.4 Funkce sociální politiky

Sociální politika pro dosažení stanovených cílů plní ve společnosti řadu funkcí, které mají uspokojovat specifické potřeby lidí. Funkce je schopnost sledovat a realizovat určitou vědomou činnost a úkoly. Funkce

⁹ MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. s. 174.

¹⁰ DUKOVÁ, I., DUKA, M. a KOHOUTOVÁ, I. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. s. 53 – 54.

sociální politiky závisí také na roli, kterou jí společnosti připisuje. Popíšeme si pouze nejvýznamnější a nejčastěji vyjmenovované funkce sociální politiky.¹¹

Nejstarší je funkce ochranná, která je dodnes stabilním prvkem sociální politiky. Smyslem této funkce je řešení již vzniklých sociálních událostí, zmírnění či odstranění jejich důsledků. Funkce rozdělovací a přerozdělovací je považována za nejvýznamnější funkci sociální politiky. Jejím smyslem není pouze přerozdělování finančních prostředků, ale také začleňování jednotlivců do společnosti a rozdělování šancí. Další funkcí je funkce homogenizační, která se snaží o odstraňování neodůvodněných rozdílů ve společnosti. Problém, jak posoudit neodůvodněný rozdíl, je normativní a závisí na orientaci státu. Příkladem nástrojů této funkce může být progresivní zdanění nebo definice životního minima apod. Předposlední je funkce stimulační, jež usiluje o ovlivňování sociálních procesů žádoucím směrem. Příkladem stimulační funkce může být snižování vyplácených podpor v nezaměstnanosti za účelem přesvědčit nezaměstnané k přijetí méně kvalifikované práce. Poslední zmiňovanou funkcí je funkce preventivní. Snaží se zabránit vzniku nepříznivých životních podmínek a odstraňovat jejich příčiny. S touto funkcí se jako nástroj pojí celý systém sociální politiky.¹²

1.5 Objekty a subjekty sociální politiky

Aktéři sociální politiky jsou ti, kdo ji ve státě tvoří, a také ti, pro které je tvořena a rozvíjena. Podle způsobu jejich účasti je rozdělujeme na objekty a subjekty sociální politiky.¹³

1.5.1 Objekty sociální politiky

Za objekty sociální politiky považujeme jednotlivce i skupiny obyvatel, pro které jsou určena opatření sociální politiky. Sociální skupina je typická vzájemnou vědomou interakcí osob ve skupině a pro svou existenci

¹¹ POTŮČEK, M. a kol. *Veřejná politika*. s. 247.

¹² Tamtéž. s. 247 – 248.

¹³ DUKOVÁ, I, DUKA, M. a KOHOUTOVÁ, I. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. s. 50.

potřebuje trvalý kontakt. Za primární sociální skupiny označujeme rodiny, popř. domácnosti. Dalším znakem skupin je vědomí společných zájmů (společné potřeby, životní způsob, atd.), takovými skupinami jsou například důchodci, lidé ohrožení chudobou a mnoho dalších. Pro sociální skupinu i jednotlivce je charakteristické, že může být objektem, ale i subjektem sociální politiky, tak že participuje na procesech sociální politiky.¹⁴

Jednotlivec je objektem sociální politiky díky své účasti v systému (je formálně členem, protože zaplatil poplatky, např. sociální pojištění) nebo pro svoji potřebu (nezaměstnaný, chudý, handicapovaný, atd.). V každém případě musí splňovat předepsaná kritéria, aby mohl přijímat užitek ze sociální politiky, kterou určitý subjekt nabízí.¹⁵

1.5.2 Subjekty sociální politiky

Za subjekty sociální politiky označujeme ty aktéry, kteří mají zájem, schopnosti, předpoklady, možnosti a prostředky k určitému sociálnímu jednání nebo chování, jež jsou schopni uskutečňovat. Struktura subjektů sociální politiky je různá, řadíme sem státní i nestátní, tržní a ostatní netržní instituce. Za nejvýznamnější je považován stát a jeho instituce. Přehled subjektů sociální politiky podle I. Knausové¹⁶:

- parlament,
- vláda správní orgány státu,
- zaměstnavatelé a firmy,
- zaměstnanecké, nátlakové, zaměstnavatelské a odborové orgány,
- regiony, obce, sousedé, místní komunity, jejich orgány a instituce, občanské organizace a iniciativy, charitativní organizace,
- církve a náboženské skupiny,
- mezinárodní organizace,

¹⁴ DUKOVÁ, I, DUKA, M. a KOHOUTOVÁ, I. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. s. 51.

¹⁵ MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. s. 161.

¹⁶ DUKOVÁ, I, DUKA, M. a KOHOUTOVÁ, I. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. s. 52.

- občané a rodiny,
- hromadné sdělovací prostředky (hrají zde nemalou roli, pro svou schopnost šíření informací).

Z přehledu subjektů sociální politiky se budu blíže v dalších kapitolách věnovat zejména obcím, které vykonávají regionální sociální politiku.

1.6 Sociální práce

Sociální práce je považována za jeden z nástrojů sociální politiky. Sociální politika představuje nadřazenou kategorii pro sociální práci, protože pomocí sociální politiky konstituuje sociální práce své základní principy a celkově získává oprávnění ke své existenci. Definice sociální práce se liší podle teoretických východisek, ze kterých autoři čerpají. Sociální práce je odborná disciplína vycházející z obsáhlého systému teoretických poznatků mnoha společenských věd. Mezi tyto vědy patří převážně psychologie, pedagogika, lékařství, právo, ekonomie a v neposlední řadě filosofie, odkud sociální práce získává svůj ideologický základ. Je také ovlivněna morálkou, kulturním systémem, historickou tradicí, zvyky a společenskými hodnotami dané společnosti. Jejím specifíkem je aplikace vědeckých poznatků do praxe.¹⁷

Nyní uvedu dvě definice sociální práce. První je vymezení sociální práce podle Mezinárodní federace sociálních pracovníků z roku 2004:

„Profese sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v lidských vztazích a také zmocnění a osvobození lidí v zájmu zvýšení blaha. Sociální práce zasahuje v oblastech, kde dochází k interakci lidí a jejich prostředí, a využívá k tomu teorie lidského chování a sociálních systémů. Základem sociální práce jsou principy lidských práv a sociální spravedlnosti.“¹⁸

¹⁷ NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy.*, s. 14 – 19.

¹⁸ *Etika sociální práce – principy: Návrh, přijatý valným shromážděním IFSW (Mezinárodní federace sociálních pracovníků).* Austrálie, 2004. Dostupné z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.

Další definice sociální práce, doporučovaná i MPSV ČR ustanovená Národní asociací sociálních pracovníků ve Spojených státech v roce 1973 vycházející z konceptu sociálního fungování:

„Sociální práce je profesionální aktivita zaměřená na pomáhání jednotlivcům, skupinám či komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování a na tvorbu společenských podmínek příznivých pro tento cíl.“¹⁹

1.6.1 Cíle sociální práce

V této kapitole popíšu vymezení praktických cílů sociální práce podle Americké asociace sociálních pracovníků, jak jej rozlišuje Matoušek, podle rozdělení od Zastrowa (1995):

- 1. „Podpořit schopnost klienta řešit problém, adaptovat se na nároky a vyvíjet se.*
- 2. Zprostředkovat klientovi kontakt s agenturami, které mu mohou poskytnout zdroje, služby a potřebné příležitosti.*
- 3. Napomáhat tomu, aby systémy podpory klientů pracovaly humánně a efektivně (profesionální sociální pracovník může mít roli poskytovatele, organizátora služeb, supervizora, konzultanta a také roli obhájce klientových zájmů).*
- 4. Rozvíjet a zlepšovat sociální politiku.“²⁰*

Dle mého názoru tyto praktické cíle sociální práce zůstávají stále zachovány v téměř nezměněné podobě.

1.7 Sociální správa

Jedním z dalších pojmů, který v první kapitole uvedu, je sociální správa. Tento pojem definuji, protože právě sociální pracovníci obecních úřadů s rozšířenou působností, kterými se tato práce zabývá, jsou zaměstnanci v sektoru sociální správy.

Podle Tomeše lze sociální správu v prvním případě chápat jako souhrn veřejnoprávních a soukromoprávních formalizovaných organizací, činností,

¹⁹ NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. s. 12.

²⁰ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. s. 13 – 14.

politiky, postupů a technik, jimiž se realizuje sociální ochrana obyvatelstva na určitém území a které slouží k uspokojování sociálních potřeb obyvatelstva. V druhém případě je sociální správa považována za procesy, jež zabezpečují realizaci nezadatelných sociálních práv občanů na základě ratifikovaných evropských dokumentů a ústavy dané země. V obou případech můžeme sociální správu charakterizovat jistou trvalostí, plánovitostí a snahou dosahovat žádoucích sociálních výsledků.²¹

Titmus jako sociální pojímal správu se sociálním cílem. Považoval tedy sociální správu za proces, který směřuje k řešení sociálního problému, rozvíjející sociální péči nebo provádějící sociální politiku určitými prostředky a technikami. Jeho pojetí převládá i dnes.²²

Sociální správa v jejím organizačním pojetí je tedy souhrn institucí, které realizují státní sociální politiku. Naopak v případě funkčního pojetí je sociální správa cílevědomá činnost k realizaci sociálních zákonů. Správa je označována jako činnost regulační, výkonná a obstaravatelská. Sociální správa je částí státní správy. Jednotlivé úseky státní správy jsou obvykle řízeny ústředními úřady (nejčastěji ministerstvy). Řízení sociálních věcí státem je nazýváno jako řízení veřejnoprávní a řízení nestátními organizacemi je označováno jako řízení soukromoprávní.²³

V sociální správě se historicky ustanovily tři typy řízení²⁴:

1. ústřední sociální správa, řízená přímo ministerstvem, spravovaná státními úředníky;
2. ústřední veřejnoprávní sociální instituce či správy, řízené autonomními orgány, odpovědné parlamentu, vládě či ministři;
3. samosprávné orgány, zpravidla na nižších stupních řízení státu (obce, kraje či země apod.).

Státní sociální správa je obvykle svěřena ministerstvu, nejčastěji v kombinaci s agendou práce, rodiny, popřípadě někdy i zdravotnictví, migrace a dalším.

²¹ MATOUŠEK, O. *Encyklopedie sociální práce*. s. 169.

²² tamtéž, s. 169.

²³ MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. s. 177- 178.

²⁴ Tamtéž.

Některé specifické části sociální správy často mohou být vedeny relativně samostatnými veřejnoprávními organizacemi, jako jsou sociální, důchodové nebo zdravotní pojišťovny, správy zaměstnanosti a fondy zaměstnanosti. Dále pak samosprávná sociální správa je založena na principu občanské samosprávy. Územní samosprávy mohou být založeny na obecní (včetně městských) a na regionálních úrovních, ty jsou zpravidla nejnižším stupněm státu. Regionální samospráva (např. krajská) může být problematickou, pokud nejsou řádně právně zakotvené pravomoci vůči obecním a městským samosprávám. Soukromoprávní sociální správa může být zajišťována organizacemi ziskovými a neziskovými.²⁵

1.8 Sociální služby

Jedním z důležitých nástrojů realizace sociální politiky jsou sociální služby. Podle anglosaského pojetí se vše, co poskytuje výhodu těm, kdo mají problém, označuje jako sociální služby. V našich právních předpisech jsou tak označeny jen služby, ve smyslu činnosti, tedy v případě kdy někdo pro někoho něco koná, nikoliv regulace a dávky. Sociální služby můžeme rozdělit do dvou skupin na sociální služby státní popř. obecní a sociální služby nestátní. I státní sociální služby mohou být vykonávány soukromoprávními organizacemi na základě smlouvy, pak dochází k jejich regulaci státem. Také mohou vznikat soukromoprávní sociální služby povolené státem na základě koncese nebo provozované díky státní podpoře. Motivem k provozování sociálních služeb bývá nejčastěji filantropie.²⁶

Zákon o sociálních službách upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory osobám v nepříznivé sociální situaci, a to prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči. Podle § 3 zákona o sociálních službách je sociální službou činnost nebo soubor činností, které zajišťují pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění či prevence sociálního vyloučení. První formou pomoci uvedenou v tomto zákoně je příspěvek na péči, jenž je poskytován osobám závislým na pomoci jiné osoby. Díky tomuto

²⁵ MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. s. 178.

²⁶ MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. s. 178 – 179.

příspěvku se stát podílí na zajištění sociálních služeb či jiných forem pomoci při zvládnání základních životních potřeb osob a náklady na tento příspěvek jsou hrazeny ze státního rozpočtu. Základními druhy sociálních služeb jsou sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Sociální služby mohou být poskytovány ve třech různých formách jako služby pobytové, ambulantní nebo terénní. Poskytovatelé sociálních služeb musí mít oprávnění k jejich poskytování, které vzniká na základně rozhodnutí o registraci. Mezi poskytovatelem sociální služby a osobou, která požádá o poskytnutí sociální služby, se uzavírá smlouva. Tato smlouva se většinou uzavírá písemně, ale někdy může být uzavřena jen ústně.²⁷

Definovala jsem i pojem sociální služby, protože sociální práce bývá často realizována v sociálních službách. Prostřednictvím sociálních služeb jsou profesionální sociální pracovníci zaměstnáváni sociálními subjekty, aby naplnili jejich sociální cíle a programy.²⁸

1.9 Role státu v sociální politice

Vzhledem k tomu, že tato práce je zaměřená na sociální práci na obcích s rozšířenou působností, tak se jedná v podstatě o státní správu prováděnou samosprávnou obcí v přenesené působnosti. Obec tedy svým způsobem vykonává v přenesené působnosti roli státu. Výkon státní správy v přenesené působnosti je zákonem svěřen orgánu obce (např. městskému úřadu). Orgány obce se musí při výkonu přenesené působnosti řídit při vydávání nařízení obce zákony a jinými právními předpisy nebo v ostatních případech též usneseními vlády a směrnicemi ústředních správních úřadů a také opatřeními příslušných orgánů veřejné správy.²⁹

Role státu v sociální politice má nezastupitelný význam a je rolí nejvýznamnější. Sociálně-právní opatření státu jsou zákonodárnými akty s všeobecnou působností.³⁰ Zde jasně můžeme vidět vliv státu na výkon sociální práce na obcích.

²⁷ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

²⁸ GULOVÁ, L. *Sociální práce: pro pedagogické obory.*, s. 30.

²⁹ § 7 a § 61 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů.

³⁰ KREBS, V. *Sociální politika.* 2007. s. 71.

1.9.1 Sociální stát

Na konci 20. století se hojně diskutovalo o krizi sociálního státu. Co vlastně znamená pojem sociální stát. Podle Petráška je to stát, ve kterém demokraticky organizovaná moc stojí na základu parlamentní demokracie. Skrze sociální zákonodárství a státní správu plní následující funkce³¹:

- zajišťuje minimální příjem pro jednotlivce i rodinu na úrovni sociální minima;
- poskytuje sociální zabezpečení pomáhající předejít, překlenout nebo zmírnit sociální rizika s cílem zabezpečit přiměřenou minimální úroveň sociální bezpečí a sociální nezávislosti;
- garantuje kvalitní úroveň odpovídajících služeb pro všechny občany bez rozlišení jejich sociálního statusu.

Krise sociálního státu spočívá v tom, že dochází k ohrožení sociálního konsensu na principu sociální solidarity. Tím je myšlen občanský souhlas s přerozdělováním státních příjmů, kdy tato redistribuce nejvíce zatěžuje střední a vyšší vrstvy obyvatelstva. Protistranou tomuto souhlasu je široký systém služeb a podpor pro sociálně potřebné, což jsou lidé, kteří nemohou z jakýchkoliv důvodů obstát v prostředí orientovaném na výkon. Každý občan tak má pocit jistoty sociálního bezpečí pro něho i jeho rodinu. Pro takový konsensus je důležitá sociální solidarita a soudržnost společnosti.³²

Sociální stát bývá také nazýván „stát blahobytu“, tedy z anglického spojení „Welfare state“. Filosofické základy tohoto pojmu formulovat anglický ekonom W. H. Beveridge v roce 1942, kdy vytvořil program sociální politiky státu v podmínkách tržní ekonomiky. Cílem takového státu bylo podle Beveridge garantovat pomocí sociální politiky podmínky a předpoklady pro to, aby všichni občané mohli dosáhnout určitého životního standardu a měli zaručené sociální jistoty odpovídající sociálně

³¹ PETRÁŠEK, J. *Sociální politika*. s. 9.

³² PETRÁŠEK, J. *Sociální politika*. s. 10.

ekonomickým podmínkám společnosti, což by vedlo k celospolečenské stabilitě.³³

1.10 Cílové skupiny sociální práce

Do působnosti sociální práce spadají převážně osoby v nepříznivé sociální situaci, osoby se sníženou soběstačností v základních životních dovednostech kvůli vyššímu věku, zdravotnímu postižení, úrazu, apod. Dále sem patří osoby ohrožené bezdomovectvím a osoby s životními způsoby, které vedou ke konfliktu se společností (konflikty se zákonem, zneužívání návykových látek, atd.). V neposlední řadě sem patří děti, pokud jde o ohrožení vývoje dítěte nebo o dítě zanedbávané či zneužívané atp. Ještě další klienty pak tvoří naléhavé krize v osobním životě, pokud klient není schopen vlastními silami tuto situaci řešit. Postupně dochází k rozšiřování obsahu sociální práce, hlavně v oblasti sociální prevence a depistáže. Dochází ke změně postoje sociálního pracovníka vůči klientům a skupinám, díky nástupu humanizace metod sociální práce. V původním autoritativním přístupu byly způsob a prostředky pomoci klientovy nepřímo vnuceny. Oproti tomu v nově nastupujícím přístupu se to mění v samostatné rozhodování klienta pod vedením sociálního pracovníka na principu rovnocenného partnerského vztahu.³⁴

³³ ŽÍŽKOVÁ, J. a KREBS, V. *Základy sociální politiky*. s. 36

³⁴ GULOVÁ, L. *Sociální práce: pro pedagogické obory.*, s. 18 – 19.

2 SOCIÁLNÍ SPRÁVA A SOCIÁLNÍ REFORMA V ČR

Druhá kapitola je zaměřená na systém sociální správy v ČR a na právní úpravu této oblasti. Stěžejní ve vztahu k cíli práce je poslední kapitola, která se zabývá sociální reformou z roku 2012.

Sociální politika našeho státu je ovlivněna socialistickým vývojem a po roce 1989 došlo k zásadní transformaci celé společnosti, tedy i modelu sociální politiky. Tato změna je spojená s oslabením velkorysosti státu a současně došlo k posílení myšlenky, že potřeby mají být primárně uspokojovány na základě výkonu a produktivity. Zároveň zdůrazňuje individuální odpovědnost každého za uspokojování sociálních potřeb. Typická je snaha o účinnou a zároveň úspornou sociální politiku, kvůli omezeným ekonomickým zdrojům a nepříznivému stavu veřejných financí. Po roce 1989 nastala potřeba obnovit individuální odpovědnost za vlastní život a životní úroveň, jejímž cílem je vytvořit podmínky pro dlouhodobou prosperitu společnosti.³⁵

2.1 Uspořádání veřejné sociální správy v ČR

Uspořádání veřejné sociální správy se může lišit podle výkladu různých autorů. Základní uspořádání veřejné sociální správy podle I. Tomeše, které je rozděleno do čtyř hlavních soustav, můžeme vidět v následující tabulce.

³⁵ KREBS, V. *Sociální politika.*, s. 54 – 57.

Tabulka č. 1: Základní soustavy veřejnoprávní sociální správy v ČR

Zaměstnání	Zdravotnictví	Sociální zabezpečení	Záchranná sociální síť
podpory v zaměstnanosti a nezaměstnanosti	zdravotní pojištění	důchodové pojištění, nemocenské pojištění, penzijní pojištění, státní sociální podpora	sociální pomoc (životní a existenční minimum), sociální služby
služby úřadu práce, bezpečnost při práci	hygienické služby	sociální služby, služby v zaměstnání	sociální služby

Zdroj: TOMEŠ, Igor. Sociální správa: úvod do teorie a praxe., s. 63

V tabulce můžeme vidět, že je soustava veřejnoprávní sociální správy rozdělená na čtyři hlavní odvětví, jimiž jsou zaměstnání, zdravotnictví, sociální zabezpečení a záchranná sociální síť. Kromě veřejné sociální správy máme i sociální správu soukromou, ale pro potřeby této práce není potřeba rozebírat její uspořádání.³⁶

Často je záchranná sociální síť vykládána i jako součást sociálního zabezpečení, takže soustava má potom pouze tři pilíře. Těmito základními na sebe navazujícími pilíři struktury práva sociálního zabezpečení, potom jsou systém sociálního pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci. Vzájemně se od sebe tyto systémy odlišují v tom, jakou sociální situaci řeší, jakým způsobem jsou jejich dávky financovány a jakým způsobem jsou organizačně uspořádány.³⁷

2.2 Ústřední orgány sociální správy

Hlavním úkolem ústředních orgánů sociální správy je zpravidla tvorba politiky a dohled a v některých případech mohou mít i roli provozovatele.³⁸

Ústřední orgány sociální správy podle § 5 zákona 108/206 Sb., o sociálních službách, můžeme rozdělit takto:

³⁶ TOMEŠ, I. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe.*, s. 63.

³⁷ KREBS, V. *Sociální politika.* s. 163.

³⁸ TOMEŠ, I. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe.* s. 69.

Státní správu podle výše zmíněného zákona vykonávají³⁹:

- a) Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- b) krajské úřady,
- c) obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- d) okresní správy sociálního zabezpečení,
- e) Úřad práce České republiky - krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu.

2.2.1 Ministerstvo práce a sociálních věcí

Řídící roli ve státní správě má Ministerstvo práce a sociálních věcí České Republiky, jenž dohlíží na pracovně právní vztahy, bezpečnost práce, zaměstnanost a rekvalifikaci, mzdy a jiné odměny za práci, důchodové pojištění, sociální péči, péči o rodinu a děti a na další otázky sociální politiky.⁴⁰

Ve své působnosti má MPSV ČR hlavně úkoly stanovené v zákonech a jiných obecně závazných právních předpisech. MPSV ČR plní mnoho důležitých úkolů, ale já se zaměřím hlavně na ty úkoly, které souvisí s výkonem veřejné sociální správy na obcích. MPSV ČR vytváří metodiky a koncepce a zároveň celostně koordinuje sociální správu, rozhoduje ve správním řízení a řídí jednotlivé agendy spadající do jeho působnosti. Dále MPSV ČR metodicky řídí úřady práce, krajské a kompetentní obecní úřady a jiné orgány činné v oblasti sociálních dávek, sociální služeb a dávek v nezaměstnanosti. Úřadům, krajům, obcím a občanům také poskytuje konzultace. Pro zaměstnance v sociální oblasti MPSV ČR stanovuje koncepci a zajišťuje odbornou náplň jejich zvláštní odborné způsobilosti.⁴¹

Také další ministerstva ustanovená v ČR se svojí činností v menší či větší míře nějakým způsobem podílí na chodu sociální správy.⁴²

³⁹ § 5 Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ TOMEŠ, I. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*. s. 90.

⁴¹ TOMEŠ, I. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*. s. 93.

⁴² TOMEŠ, I. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*. s. 103 – 107.

2.2.2 Krajské úřady

Kraj můžeme definovat jako územní společenství občanů s vlastní samosprávou a zároveň jako veřejnoprávní korporaci s vlastním majetkem. Krajský úřad (dále jen KÚ) má v čele ředitele a plní rozhodnutí zastupitelstva. Každý KÚ se člení na jednotlivé specializované odbory a oddělení vykovávající jednotlivé činnosti. KÚ vykonává úkoly jak v samostatné působnosti, tak zároveň na svém území plní úkoly státní správy v rámci tzv. přenesené působnosti.⁴³

Pro koordinaci sociálních služeb jsou na KÚ zřízeny Odbory sociálních záležitostí. Dozor nad koordinací sociálních služeb v rámci KÚ jako orgánu místní státní správy zajišťuje MPSV ČR.⁴⁴

V rámci výkonu sociální správy mají jednotlivé krajské úřady stanoveny následující povinnosti podle § 93 zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách. V první řadě zabezpečují ve spolupráci s ostatními poskytovateli sociálních služeb a obecními úřady obcí s rozšířenou působností poskytování sociálních služeb osobám, které se nacházejí v bezprostředním ohrožení jejich práv a zájmů. Tato situace může nastat za okolností, kdy došlo k ukončení poskytování sociálních služeb některým z poskytovatelů, kvůli zrušení jeho registrace. Dále koordinuje udělování sociálních služeb osobám, které jsou ohroženy na svých právech a zájmech, trestnou činností jiné osoby. Krajský úřad působí na území svého správního obvodu, kde koordinuje poskytování sociálních služeb a stará se o realizaci sociální práce, která usiluje o řešení nepříznivé sociální situace a o sociální začlenění osob.⁴⁵

2.2.3 Obecní úřady obcí s rozšířenou působností

Obcím s rozšířenou působností se budu více věnovat v samostatné kapitole 2.3 Vymezení obce jako subjektu sociální správy.

⁴³ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁴ TOMES, I. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*. s. 108-110.

⁴⁵ § 93 Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

2.2.4 Okresní správy sociálního zabezpečení

Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen ČSSZ) je největší finančně správní institucí v rámci české státní správy. Stará se o výplatu důchodů a dávek nemocenského pojištění. Její příjem, který získává na pojistném na sociální zabezpečení a z příspěvků na státní politiku zaměstnanosti, tvoří jednu třetinu všech příjmů do státního rozpočtu. Její strukturu můžeme rozdělit na ústředí ČSSZ, regionální pracoviště ČSSZ, okresní správy sociálního zabezpečení, Pražská správa sociálního zabezpečení a Městská správa sociálního zabezpečení Brno a jejich územní pracoviště. Konkrétní úkony ČSSZ stanovuje zákon ČNR č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Okresní správy sociálního zabezpečení jsou územní organizační jednotky ČSSZ, jenž participují v určitém vymezeném území na realizaci sociálního pojištění v okruhu své působnosti.⁴⁶

2.2.5 Úřad práce České republiky

Úřad práce ČR je organizační složkou státu a má celostátní působnost. Je zřízen podle zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů. Úřad práce ČR má svůj nadřízený orgán, jímž je MPSV ČR. Hierarchicky je rozdělen na generální ředitelství a jemu jsou podřízené krajské pobočky, které ještě mají svá kontaktní pracoviště.⁴⁷

Nyní bych uvedla hlavní úkoly krajských poboček Úřadu práce ČR, protože právě ty byly nejvíce ovlivněny sociální reformou v roce 2012.

Krajské pobočky spolupracují s kontaktními pracovišti, aby zabezpečila podmínky pro výkon státní politiky zaměstnanosti. Dále vykonávají činnosti v rámci zákona o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, zákona o státní sociální podpoře, zákona o pomoci v hmotné nouzi, zákona o sociálních službách a zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Také spolupracují

⁴⁶ Profil organizace. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2014 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/profil-organizace/>

⁴⁷ O Úřadu práce České republiky. *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Úřad práce České republiky* [online]. © 2002 - 2012 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/oup>

s územními samosprávnými celky a jejich orgány, sociálními partnery a organizacemi zaměstnavatelů na zabezpečování zaměstnanosti, mobility pracovních sil, atd. Samozřejmě mají krajské úřady práce mnoho další úkolů. Jedním z nově přidělených důležitých úkolů krajských úřadů práce od roku 2012 je zajištění výplat nepojistných sociálních dávek.⁴⁸

2.3 Vymezení obce jako subjektu sociální správy

Nyní bych blíže chtěla specifikovat obce jako subjekty veřejné sociální správy, protože cílem mé práce je popsat práci sociálních pracovníků na vybraných obcích s rozšířenou působností po sociální reformě.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, určuje, že obec tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce. Obec je veřejnoprávní korporací pečující o všestranný rozvoj vlastního území a o potřeby svých občanů. Při plnění svých úkolů je povinností obce chránit zákony a jinými právními předpisy určený veřejný zájem. Obec s více než 3000 obyvateli je městem v případě, že tak rozhodne předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády. Její správu zajišťuje obecní, popřípadě městský úřad. Obec jako organizační složka státu je povinna garantovat určitou základní úroveň sociálních služeb v rozsahu daném politikou státu. Stát přispívá nebo celkově pokrývá tento standard ze státního rozpočtu.⁴⁹

Obec může být pověřená zákonem k výkonu jednotlivých úkonů státní moci jako nejnižší postavený článek státní správy. Výkon státní správy je stanoven zvláštními zákony, jinými právními předpisy, usneseními vlády a dalšími směnicemi. Při koncipování sociální správy je potřeba brát v úvahu velikost obce, a to zejména kvůli kvalifikovanému zabezpečení jednotlivých sociálních aktivit.⁵⁰

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ TOMESŠ, I. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*. s. 111 – 112.

⁵⁰ TOMESŠ, I. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*. s. 71.

2.3.1 Typy obcí z hlediska rozsahu výkonu přenesené působnosti

Obce můžeme rozdělit do tří typů z hlediska toho, jaký mají rozsah výkonu přenesené působnosti ze státní správy⁵¹:

- a) Obec se základním rozsahem přenesené působnosti;
- b) Obec s pověřeným obecním úřadem;
- c) Obec s obecním úřadem s rozšířenou působností.

Obce s pověřeným obecním úřadem a také obce s rozšířenou působností jsou vymezeny ve zvláštním zákoně.⁵²

Blíže popíšu pouze obce s rozšířenou působností (tzv. obce třetího typu či „trojkové obce“), protože právě na obcích s rozšířenou působností dochází k výkonu veřejné sociální správy v největším rozsahu.

„Obecní úřad obce s rozšířenou působností vedle přenesené působnosti základního rozsahu (podle § 61 odst. 1 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb.) a vedle přenesené působnosti pověřených obecních úřadů (podle § 64 zákona č. 128/2000 Sb.) vykonává další ve svěřeném rozsahu přenesenou působnost ve správním obvodu určeném prováděcím právním předpisem. Věcně je rozšířená působnost vymezena jak v zákoně o obcích, tak v mnoha speciálních zákonech. Jedná se např. o vydávání cestovních a osobních dokladů, řidičských průkazů, živnostenského oprávnění, vodoprávní řízení apod.“⁵³

Jednotlivé obce s rozšířenou působností jsou stanoveny v zákoně č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, konkrétně v příloze č. 2 k tomuto zákonu.

2.4 Reforma sociální práce v roce 2012

Na základě dlouho plánovaných změn představilo MPSV ČR v květnu 2011 novelizující znění zákonů, označovaných jako Sociální reforma I. Vláda při svém zasedání schválila tři návrhy zákona a jedná se o tyto návrhy⁵⁴:

⁵¹ Obec. *Portál územního plánování – portal.uur.cz* [online]. © 2002–2014, 30. 7. 2014 [cit. 2014-10-16]. Dostupné z: <http://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/obce.asp>

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Vláda přijala základní body Sociální reformy I. Tisková zpráva z 18. 5. 2011. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky.

- Návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti se sjednocením výplaty nepojistných sociálních dávek;
- Návrh zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů;
- Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Novely zákonů související s touto sociální reformou nabyly účinnosti v letech 2012 a 2013.

2.4.1 Cíle sociální reformy

Sociální reforma přinesla do sociální správy několik zásadních změn. První z nich je sjednocení způsobu výplaty dávek vyplácených prostřednictvím MPSV ČR, mezi které patří rodičovský příspěvek, příspěvek na péči, podpora v nezaměstnanosti, dávky státní sociální podpory a dávky v hmotné nouzi. Účelem bylo upravit proces výplaty nepojistných sociálních dávek tak, aby vzniklo jednotné výplatní místo. Jediným výplatním místem se stal Úřad práce ČR, takže o dávkách již nerozhoduje celá řada různých orgánů státní správy a samosprávy, ale jen jeden orgán. Výhodou pro občany má být větší komfort a úředníkům měla tato změna přinést snížení administrativy. Sociální reforma změnila i další věci, např. rodiče si nově mohou změnit délku pobírání rodičovského příspěvku, zjednodušení posuzování zdravotního stavu pro příspěvek na péči a také úřady práce budou nově spolupracovat s personálními agenturami.⁵⁵

Hlavní cíle sociální reformy je možné shrnout v následujících bodech⁵⁶:

- zjednodušení systému sociální ochrany,
- zefektivnění práce orgánů státní správy,

⁵⁵ Co nového přináší sociální reforma. *Sociální reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: http://socialnireforma.mpsv.cz/files/clanky/7/MPSV_Socialni_Reforma_Plakat_01_Socialni_reforma_bez_spadavky.pdf

⁵⁶ Státní úředník. MPSV ČR. *Sociální reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-05-01]. Dostupné z: <http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/7#2.2>

- dosažení maximálně možné účelnosti dávek,
- snížení administrativní zátěže pro uživatele služeb,
- efektivní zacílení a zajištění adresnosti sociálních dávek.

2.4.2 Legislativní vymezení sociální reformy

Legislativní rámec sociálních služeb a sociální práce v ČR je nyní nově vymezen následujícími zákony.

Novely zákonů v sociální oblasti

- *„Zákon č. 364/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí;*
- *Zákon č. 365/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony;*
- *Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů;*
- *Zákon č. 366/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony;*
- *Zákon č. 367/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.“⁵⁷*

2.4.3 Změny právní úpravy po reformě sociální správy na obcích

Obce poskytují a organizují sociální péči v rozsahu stanoveném následujícími zákony⁵⁸:

- *Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů;*

⁵⁷ Státní úředník. MPSV ČR. *Sociální reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-05-01]. Dostupné z: <http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/7#2.2>

⁵⁸ TOMEŠ, I. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*. s. 111.

- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Před sociální reformou byly uváděny i zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky, ale byly zrušen na základě odstavce číslo 1 a 25, § 39 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů.

Výše uvedené zákony samozřejmě nejsou jediné zákony, které ovlivňují výkon sociální správy na obcích, existují i další zákony, které není důležité pro potřeby této práce uvádět.

2.4.4 Změny po přijetí sociální reformy 2012

Změnami způsobenými sociální reformou, kterými se ve své diplomové práci zabývám, jsou změny na obcích s rozšířenou působností.

Jedním z těchto důsledků, který jsem zmínila již na začátku této kapitoly, je právě přesun dávkové agendy nepojistných sociálních dávek na úřady práce. Díky tomu mají sociální pracovníci na obcích větší možnost věnovat se osobám v nepříznivých situacích komplexním způsobem za použití metod sociální práce a sociálního poradenství. Nyní mají pro svoji práci více prostoru, protože už je neomezuje provádění procesu a dodržování pravidel správního řízení o přidělení dávek. Za negativní by se dalo považovat, že sociální pracovníci ztratili určitý motivační nástroj při jednání s klientem.⁵⁹

Přesun dávkové agendy nepojistných sociálních dávek měl přinést klientům více komfortu, protože předtím byli nuceni obstarávat si své záležitosti v oblasti nepojistných sociálních dávek a v oblasti zaměstnanosti na třech různých místech, tj. na úřadech práce, na obcích s rozšířenou působností a na pověřených obecních úřadech. Rozhodovací proces a koordinace metodických pokynů byla příliš složitá. Také byly těžce aplikovatelné metody sociální práce a mnohdy se za sociální práci považovala

⁵⁹ DRIJÁKOVÁ, I. *Sociální pracovník a jeho postavení v různých oblastech sociální správy*. In: *Profesionalita, perspektivy a rozvoj sociální práce*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, s. 158-165. ISBN 978-80-7435-359-8. s. 163.

řízení o dávce a výplata těchto dávek. Tento problém nastal kvůli tomu, že stejný pracovník měl pomáhat a vést, zároveň rozhodoval o přidělení dávky či její výplatě. Výsledkem reformy je, že nyní je klient obsloužen jedním úřadem s jednotným metodickým vedením a potřebné informace o klientech jsou sdíleny v jednotném systému obcí a krajů.⁶⁰

⁶⁰ Cílem reformních změn je zvýšení dostupnosti služeb úřadu práce. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. 2012, č. 3. s. 8 - 9.

3 PROFESE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

V této kapitole se zaměřím na profesi sociálního pracovníka z různých pohledů. Nejdříve objasním, jaké jsou předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka. Pak se zaměřím na to, co všechno může sociálního pracovníka při výkonu práce ovlivňovat. Dále definuji, co je to pomáhající profese a jaký může být vztah sociálního pracovníka ke klientovi. V závěru kapitoly vymezím, jak vzniká náplň práce obecně a co přesně by měla obsahovat náplň práce sociálního pracovníka na obcích s rozšířenou působností. Pro začátek bych pro přehled uvedla přehled nejrůznějších úrovní sociální práce.

Profese sociální práce patří k relativně mladým povoláním, jenž se vytvářejí na základě změn ve společnosti. Vznik tohoto povolání můžeme zařadit na přelom 19. a 20. století, kdy docházelo k prvním pokusům o výcvik sociálních pracovníků. V ČR existuje povolání sociálního pracovníka od roku 1920, ve kterém nastupovali na pracovní místa první absolventi Vyšší školy sociální péče v Praze po dvouletém studiu.⁶¹

Sociální pracovník může působit v širokém spektru sociální práce, jež může zahrnovat mnoho aktivit od konkrétního působení v rámci sociálně-správní činnosti, přes vysoce specializované oblasti spojené s terapií, supervizí, výzkumem nebo dokonce i přípravu sociálních pracovníků ve vzdělávání. Z toho vyplývá, že sociální pracovník má možnost vykonávat svoji profesi na nejrůznějších úrovních sociální práce.⁶²

Na základě toho bych uvedla různé možnosti uplatnění sociálního pracovníka podle Gulové⁶³:

- sociálně-správní činnosti,
- sociálně-právní poradenství,
- sociální diagnostika,
- sociální prevence a ochrana,

⁶¹ Historie. *Společnost sociálních pracovníků ČR* [online]. 2014 [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/historie>

⁶² GULOVÁ, L. *Sociální práce: pro pedagogické obory.*, s. 35.

⁶³ Tamtéž.

- sociální intervence,
- sociální koncepce,
- supervize,
- sociální management,
- výzkum v sociální práci,
- vědecká činnost – rozvoj teorie a metodologie,
- vzdělávání a další vzdělávání sociálních pracovníků.

Je zřejmé, že škála činností, ve kterých se mohou sociální pracovníci v rámci své kariéry uplatňovat, je rozmanitá.

Povolání sociálního pracovníka bývá někdy nevhodně zaměňováno s povoláním pracovníka v sociálních službách. Sociální služby jsem vymezila v kapitole 1.8 a jedná se o činnosti, které zajišťují pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění či prevence sociálního vyloučení.

Jaký je tedy rozdíl mezi těmito povoláními? Sociální pracovník vykonává sociální šetření, sociální agendy, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, atd. Oproti tomu pracovník v sociálních službách vykonává přímou obslužnou péči o osoby spočívající v náviku jednoduchých denních činností, dále pak základní výchovnou nepedagogickou činnost spočívající v prohlubování a upevňování základních hygienických a společenských návyků osob a také pečovatelskou činnost spočívající ve vykonávání prací spojených s přímým stykem s osobami s fyzickými a psychickými obtížemi. Zjednodušeně řečeno sociální pracovník v podstatě pracuje s klientem pomocí metod sociální práce a následně ho může doporučit do nějakého zařízení poskytujícího sociální služby, ve kterém pracuje pracovník v sociálních službách.⁶⁴

⁶⁴ Sociální pracovník a pracovník v sociálních službách. In: *Sociální revue: Sociální práce a společenské otázky* [online]. 4. 1. 2007 [cit. 2014-12-04]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz/item/socialni-pracovnik-a-pracovnik-v-socialnich-sluzbach>

3.1 Předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka

V § 109 a § 110 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů jsou přesně vymezeny předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka a jeho činnosti:

„Sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právním poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb.“⁶⁵

Mezi předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka patří plná svéprávnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a také odborná způsobilost stanovená zákonem. Odbornou způsobilostí je myšleno vyšší odborné vzdělání (v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku a další) nebo vysokoškolské vzdělání (získané studiem ve studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku), popřípadě absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů a stanovenou dobou praxe v oboru.⁶⁶

Kromě zákona o sociálních službách není profese sociálního pracovníka nikde v zákoně specificky definovaná. To by měl vyřešit aktuálně projednávaný zákon o sociálních pracovnících (tzv. profesní zákon), jehož účelem je podpořit odborný status sociálních pracovníků a prestiž oboru sociální práce. Podle věcného záměru zákona by jeho předmětem mělo být vymezení výkonu sociální práce ve veřejnoprávních i soukromoprávních institucích, předpoklady i podmínky pro výkon sociální práce (včetně specializací a atestací) a profesní samosprávná organizace, která by měla provádět kontrolu a dohled nad sociálními pracovníky.⁶⁷

⁶⁵ § 109, Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁶ § 110, Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁷ TOMEŠ, I. Pomůže nová právní úprava profese rozvoji sociální práce. *Fórum sociální práce = Social work forum*. 2013, č. 2. ISSN 1804-3070.

Na závěr této kapitoly o profesních předpokladech sociálního pracovníka už pouze stručně vymezím praktické kompetence sociálního pracovníka, kterými se u nás se zabývala zejména Havrdová. Definovala soustavu, která obsahuje šest navzájem se prolínajících a doplňujících oblastí profesionální role.

„Soustava praktických kompetenci sociálního pracovníka zahrnuje následující schopnosti:

- *rozvíjet účinnou komunikaci;*
- *orientovat se a plánovat postup;*
- *podporovat a plánovat k soběstačnosti;*
- *zasahovat a poskytovat služby;*
- *přispívat k práci organizace;*
- *odborně růst.* ⁶⁸

Každou z oblastí potom dále specifikuje podle kritérií, které již pro potřeby této práce není potřeba uvádět.

3.2 Pomáhající profese, vztah ke klientovi a jeho změna

Účelem této kapitoly je nastínit pohled na sociální práci z jiného pohledu, a to z pohledu lidského vztahu mezi klientem a sociálním pracovníkem. V kapitole 1.6 Sociální práce jsem uvedla různé definice sociální práce. Definice sociální práce vytvořená Národní asociací sociálních pracovníků říká, že *„Sociální práce je zaměřená na pomáhání jednotlivcům, skupinám či komunitám...“*. Na základě této definice je možné konstatovat, že sociální práce se snaží pomáhat lidem.

Proto sociální práce patří mezi tzv. pomáhající profese či obory. Přesná definice tohoto pojmu neexistuje, ale je možné ji vytvořit spojením pojmů profese či obor a služby člověku. Profese stejně jako obor může být považována za organizovanou skupinu lidí specializovaných na řešení určitého druhu problému. Rozdíl u profese je, že používají hlavně teoreticky odůvodněné postupy. Služby člověku jsou chápány jako činnosti, které mají

⁶⁸ HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci.* s. 45 – 46.

za cíl poskytovat člověku v nepříznivé situaci podporu nebo jiné zdroje za účelem zlepšení jeho životních podmínek. Pomáhající profesí tedy není jen sociální práce, ale např. také medicína, psychologie či pedagogika. Sociální pracovníci při své činnosti často využívají vědomostí jiných věd a spolupracují s pracovníky dalších pomáhajících oborů.⁶⁹

V pomáhajících profesích hraje podstatnou roli lidský vztah mezi pomáhajícím pracovníkem a jeho klientem. Převažuje názor, že hlavním nástrojem pomáhajícího profesionála je jeho osobnost. Klienti totiž potřebují důvěřovat svému sociálnímu pracovníkovi či pracovníci. Pokud pomáhající pracovník vnímá svoji práci pouze jako výkon svěřených povinností, tak se jedná o neangažovaného pracovníka. I když bychom si přáli, aby neangažování pracovníci byly jen výjimkou, bohužel někdy tomu tak není a s tímto nezájmem o klienta se můžeme setkat často. V dnešní době se vyskytují ale i angažování pracovníci, pro které je pomáhající profese činností přitažlivou a smysluplnou. U takových pracovníků se můžou vyskytovat dvě tendence, a to nadbytečná kontrola nad klienty nebo obětování se pro klienty. V případě nadměrné kontroly nedochází k rozvoji autonomie klienta, i když tuto kontrolu používá pracovník v dobré víře. Také v případě tendence obětování se pro klienty se nerozvíjí jejich autonomie, navíc pracovník v tomhle případě mnohdy nedbá na své vlastní potřeby.⁷⁰

Pro úspěšnou sociální práci zacílenou na změnu klienta hraje důvěra důležitou roli. Pokud klient nebude sociálnímu pracovníkovi důvěřovat, tak nebude mít ani potřebu svěřit se sociálnímu pracovníkovi se svým problémem. Každý sociální pracovník by měl tedy usilovat o vypěstování vztahu s klientem, který je založený na porozumění a vzájemné důvěře.

3.2.1 *Direktivní a nedirektivní přístup, autonomie a heteronomie*

Ve vztahu ke klientovi se objevují dva přístupy: direktivní a nedirektivní. Není možné říci, že pomáhající pracovník zvolí buď direktivní anebo nedirektivní přístup, spíš záleží, k čemu se více přiklání. Pokud se pracovník stane autoritou, která řídí klienta, tak to označujeme za direktivní

⁶⁹ MATOUŠEK, O. *Encyklopedie sociální práce*. s. 506-507.

⁷⁰ KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. s. 14-19.

přístup. Naopak nedirektivní přístup je považován spíše za postup podpory klienta, která se snaží o to, aby klient k řešení dospěl vlastními silami. Obecně je potřeba vždy zvážit okolnosti a potřeby klienta a podle toho se přiklonit k určitému přístupu.⁷¹

Další dva protichůdné postoje ke klientovi v terapii uvádí Kurt Ludewig tak, že rozlišuje heteronomii a autonomii. Pokud klienta považujeme za heteronomního, tak to znamená, že je vnímám jako nedokonalá bytost, která potřebuje cizí pomoc. Jeho cíle, tedy ideálu dokonalosti může dosáhnout pouze tak, že bude dodržovat měřítka dané společnosti. Terapeutovým účelem je přivést nemocného do ideálního stavu a prostředky své terapie podřídí tomuto účelu, takže dochází k tomu, že terapeut užívá svoji moc a pouze aplikuje léčebné postupy. V extrémní heteronomii dochází při takto ryze autoritativním postoji k obětování individuality normě. Opakem je vnímání člověka v terapii jako autonomního. V tomhle případě je jedinec chápán jako autonomní celek, který ve spolupráci s druhými uskutečňuje své autonomní možnosti. Léčba probíhá mezi rovnoprávnými a nezávislými lidmi a je to spíše „pomoc k sebepomoci“. Při extrémní autonomii, kdy je ponechán volný průběh věcem, zde naopak chybí měřítka.⁷²

Nelze jednoznačně říci, který z přístupů je vhodnější. Řešení rozporu mezi tím, který přístup je vhodnější, nabízí systemická terapie.

3.2.2 Systemický přístup

V systémové terapii se užívá systemického myšlení jako souhrnu různorodých myšlenkových přístupů ze systémové vědy. Systemické myšlení přináší pro terapii myšlenkový rámeček pro chápání sociálních vztahů a životních problémů různých jedinců. Je to teorie terapeutické praxe, která odpovídá problému komplexnosti vnitřních psychických souvislostí a mezilidských vztahů. Zároveň systemická praxe zdůrazňuje lidskou

⁷¹ KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. s. 39-45.

⁷² LUDEWIG, K. *Systemická terapie: Zákl. klinické teorie a praxe*. s. 20-21.

autonomii, otevřenost komunikačních procesů a orientuje se na zdroje a řešení.⁷³

Podle systemického přístupu není pomoc cokoliv, o co klient přímo nepožádá. Sociální pracovníci považující pomoc za „zakázku pro klienta“. Pokud děláme něco pro klienta, co on sám nevyžádal, tak to není pomoc, ale kontrola. Pomoc tedy musí být klientovo výslovné přání. Systemický přístup nám dává jednoznačné řešení, jak rozlišit úsilí o mocenské působení a snahu pomoci. Jelikož každý z nás občas sám ani neví, co potřebuje, nebo to víme, ale neřekneme to, proto je potřeba aby pomáhající pracovník kladl klientovi otázky. Každý člověk je součástí systému a sám někdy pozná, kdy je s ním v rozporu, v tom případě může sociální pracovník navrhnout pomoc k zpětnému získání souladu se systémovým řádem. Pomáhající pracovník má právo přicházet s vlastní iniciativou, ale musí při tom citlivě vnímat a respektovat klientův vnitřní svět.⁷⁴

Kurt Ludewig popisuje člověka jako bytost biologicky jedinečnou a komunikativní, z toho vyplývá, že je současně autonomní a zároveň podmíněný jazykem, odkázaným na jiné bytosti.⁷⁵

Z toho můžeme vidět, že systemická terapie považuje klienta za jedince autonomního, ale nevyklučuje ani autoritativní zásahy, takže jak je uvedeno výše v určitých situacích, je lepší zasáhnout třeba i s nesouhlasem klienta.

3.3 Změna paradigmatu v sociální práci

Sociální práce se proměňuje podle vývoje moderní společnosti. Stejně tak se proměňuje i paradigma v individuální sociální práci. Než začnu popisovat proměny paradigmatu v sociální práci, tak jen stručně definuji význam pojmu paradigma.

Podle Hendla je paradigma pojem v teorii vědy označující systém názorů a pravidel určujících, co se má zkoumat, jakým způsobem a jak je

⁷³ LUDEWIG, K. *Základy systemické terapie*. s. 14-18

⁷⁴ KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. s. 46-48.

⁷⁵ LUDEWIG, K. *Systemická terapie: Zákl. klinické teorie a praxe*. s.54.

zapotřebí interpretovat výsledky. Takže různá období vědy jsou charakterizována určitým pohledem na svět.⁷⁶

Zde bych ráda zmínila teorii komunikativního jednání od Habermase. Habermas ve své teorii sociálního jednání rozlišuje tři typy vztahů:

- a) Objekt – objekt (nekomunikativní asymetrie),
- b) Objekt – subjekt (komunikativní asymetrie) a
- c) Interakce subjekt – subjekt (komunikativní symetrie).

V centru pozornosti věd o člověku jsou jen vztahy (b) a (c), protože svět jakou souhrn objektů, jak je tomu v případě (a), je příroda.⁷⁷ Laan ve své knize *Otázky legitimizace sociální práce* tedy popisuje podle Habermase komunikativní asymetrii a komunikativní symetrii.

Habermas se domnívá, že „*vztah komunikativní symetrie, který se odehrává v interakci subjekt-subjekt, je původní a je v něm ukryt klíč jak antropogeneze, tak emancipace, nicméně pod náporom procesu moderní racionalizace, byl vztah komunikativní symetrie deformován a interakce subjekt-subjekt byla často pohlcena komunikativní asymetrií, která byla původně vyhrazena vztahům lidí s neživou přírodou (subjekt-objekt). Zdrojem komunikativní symetrie a lidské interakce je životní svět, kdežto zdrojem komunikativní asymetrie a deformací mezilidských vztahů je systém.*“⁷⁸

Habermasovu teorii je možné aplikovat i na sociální práci, kde dochází k proměnám paradigmatických přístupů.

V první etapě do konce šedesátých let panovala představa sociálního pracovníka jako experta na klientovu situaci. V této době bylo v popředí sociotechnické paradigma, které používá tzv. subjekt - objektové schéma. Subjektem sociální práce je sociální pracovník a objektem je klient, respektive, případ klienta. Podle tohoto paradigmatu je sociální pracovník někdo poučený, kdo ví, jak věci mají vypadat, a také ví, jak reorganizovat

⁷⁶ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. s. 30,390.

⁷⁷ LAAN, G. *Otázky legitimizace sociální práce: pomoc není zboží: texty k sociální práci*. Sv. 1. s. 248.

⁷⁸ Tamtéž. 249.

situaci k dosažení změny. Naproti tomu stojí někdo, kdo má být proměňován, poučován a rozvíjen ke změně k lepšímu.⁷⁹

V sedmdesátých letech se setkáváme s úsilím o rozvoj nového paradigmatu, jenž bude vnímat klienta nikoliv jako objekt, ale jako neopakovatelného člověka. Toto paradigma, které je založeno na subjekt - subjektové interakci, již zohledňuje autonomii a komunikativní aspekt klienta.⁸⁰ V andragogice je označováno jako emancipační paradigma. Zakládá se na tom, že většina nesmí omezovat menšinu, tak že jí bude nutit své normy a hodnoty.⁸¹

Od osmdesátých let se objevuje poslední paradigma, jenž je opět založené na subjekt - subjektové interakci a je označováno jako komunikativní paradigma. Rozdílem oproti předchozí etapě je, že klientovou povinností je nejen svůj problém definovat, ale sám jej řešit. Komunikativní paradigma klade důraz na principy komunikačního jednání pro optimalizaci mezilidských vztahů.⁸²

Na základě posledního paradigmatu je možné konstatovat, že jedním z hlavních cílů sociální práce není hmotná pomoc, ale terapeutické navrácení klienta do normálních komunikativních vztahů nebo alespoň přiblížení klienta k nim.

3.4 Výkon zaměstnání sociálního pracovníka na obcích

V této kapitole se zaměřím na to, čím se řídí výkon sociální práce na územně samosprávných celcích. Nastíním, jak probíhá regulace sociální práce v rámci veřejné správy a systémů sociální ochrany. Tak se můžeme vžít do situace sociálního pracovníka, abychom viděli, co ovlivňuje jeho postavení v institucionální struktuře.

Jak již víme z první kapitoly, sociální správa je jednou z dílčích součástí sociální politiky. Ve státních institucích a úřadech nazýváme činnost

⁷⁹ BARTOŇKOVÁ, H. a ŠIMEK, D. *Andragogika: studijní texty pro distanční studium*, s. 27.

⁸⁰ ŠPILÁČKOVÁ, M. a NEDOMOVÁ E. *Metody sociální práce s jednotlivcem*, s. 22.

⁸¹ BARTOŇKOVÁ, H. a ŠIMEK, D. *Andragogika: studijní texty pro distanční studium*, s. 28.

⁸² Tamtéž, s. 28.

sociální správy veřejnoprávní regulací. Na územně samosprávných celcích je výkon sociální správy ještě komplikovanější, jelikož jsou to soukromé právní subjekty, které vykonávají činnosti jako samosprávu, ale nejenom to. Některé obce vykonávají v přenesené působnosti i výkon státní správy, která podléhá velmi přísné regulaci postupů a kompetencí. Objevuje se zde tedy dvojí regulace, jak soukromoprávní, tak i veřejnoprávní. To vše velmi komplikuje postupy v sociální práci a postavení sociálních pracovníků. Další skutečností odlišující sociální správu od veřejné správy je specifická cílová skupina, která se nachází v nepříznivé životní situaci, což vyžaduje vyšší úroveň pomoci a podpory oproti základním službám poskytovaným správou veřejnou.⁸³ Jako příklad uvedu třeba srovnání sociálního pracovníka na obci a pracovníka stavebního odboru. Práce sociálního pracovníka je mnohem náročnější z hlediska psychické zátěže než práce úředníka stavebního odboru hlavně kvůli tomu, že sociální pracovník poskytuje klientovi komplexní pomoc a poradenství v nepříznivé sociální situaci.

Nyní se blíže zaměřím na soukromoprávní subjekty, jimž je svěřena působnost výkonu státní správy. To může nastat buď pomocí konkrétních právních předpisů delegujících výkon státní moci na obce a kraje, anebo rozhodnutím příslušných správních orgánů, kdy se moc přenáší většinou na úřady územní samosprávy. Přítomnost veřejnoprávního prvku má vliv na postupy a procesy sociální práce a také ovlivňuje komunikaci mezi subjekty sociální politiky. Kromě této kontroly ze strany státu je každý sociální pracovník zároveň zaměstnancem, takže musí plnit podmínky stanovené zákoníkem práce, pokud nejsou speciální úpravou stanovené odchylky podle konkrétních profesí.⁸⁴

Činnost sociálního pracovníka na obcích s rozšířenou působností se řídí mimo jiné těmito předpisy:

- Etický kodex sociálního pracovníka;

⁸³ DRIJÁKOVÁ, I. Sociální pracovník a jeho postavení v různých oblastech sociální správy. In: *Profesionalita, perspektivy a rozvoj sociální práce*. s. 158-159.

⁸⁴ DRIJÁKOVÁ, I. Sociální pracovník a jeho postavení v různých oblastech sociální správy. In: *Profesionalita, perspektivy a rozvoj sociální práce*. s. 159-160.

- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů.

Další předpisy, které ovlivňují činnost sociálních pracovníků na obcích, uvádím v kapitole 3.6 Náplň práce sociálních pracovníků na „trojkových“ obcích.

Z toho vyplývá, že sociální pracovník na obecním úřadě s rozšířenou působností plní nejenom roli sociálního pracovníka státního orgánu, ale také i roli úředníka. V této pozici pracuje v určité oblasti sociální správy, např. jako sociální kurátor. Sociální pracovník tedy musí splňovat nejenom nároky na kvalifikaci sociálního pracovníka, ale také pro povolání úředníka. Jako úředník musí skládat zkoušku tzv. zvláštní odborné způsobilosti. Výhodou je, že obce jako právnické osoby mají jistou samostatnost a mohou si při výkonu státní správy ponechat vlastní postupy v mezích stanovených právní úpravou. To je možné, protože jako samostatná právnická osoba obec zodpovídá za svá pochybení z vlastního rozpočtu.⁸⁵

Při výkonu sociální práce může obec spolupracovat s následujícími partnery: úřady práce, orgány sociálně právní ochrany dětí, zařízení poskytující sociální služby, zdravotnická zařízení, školy a školská zařízení a další navazující subjekty (např. centra pro rodinu). Cílem sociální práce na obcích je pomáhat občanům pobývajícím ve správním obvodu dané obce.⁸⁶

3.5 Obecný obsah náplně práce z personálního hlediska

V této kapitole se budu zabývat tím, jak vzniká náplň práce a co by mělo být jejím obsahem.

⁸⁵ DRIJÁKOVÁ, I. Sociální pracovník a jeho postavení v různých oblastech sociální správy. In: *Profesionalita, perspektivy a rozvoj sociální práce*. s. 161-163.

⁸⁶ Dokument MPSV ČR Doporučený postup č. 1/2012 k realizaci metod sociální práce na obcích podle ustanovení § 92, § 93, § 93a a § 94 zákona o sociálních službách, a podle ustanovení §7, § 63, § 64. a § 65 zákona o pomoci v hmotné nouzi. s. 4.

3.5.1 Analýza pracovních míst

Během procesu vytváření pracovních míst se vymezují konkrétní pracovní úkoly jedince a seskupují se, tak že tvoří pracovní místo, což je základní prvek organizační struktury. Analýzou pracovního místa získáme obraz práce na určitém místě a díky tomu i představu o pracovníkovi, který by měl na daném místě pracovat. Při analýze pracovního místa provádíme proces zjišťování, uchovávání a analyzování informací o úkolech, postupech, odpovědnosti, vazbách k jiným pracovním místům, podmínkách a další souvislostech. Cílem je zpracování všech těchto informací, aby vznikl popis pracovního místa.⁸⁷

Když tvoříme pracovní úkoly a pracovní místa, tak musíme zajistit, aby pracovní úkoly přispívaly k dosažení cílů organizace, motivovaly pracovníky a přinášely jim uspokojení z práce, nesmí negativně působit na zdraví pracovníků. Pracovní náplň zároveň musí být v souladu s kvalifikací a dovednostmi pracovníků a v neposlední řadě nesmí být v rozporu se zákony a dalšími předpisy.⁸⁸

Jakmile správně zanalyzujeme všechny informace o pracovním místě, tak můžeme vytvořit popis pracovního místa.

3.5.2 Popis pracovního místa – náplň práce

Jak je uvedeno v předchozí kapitole, popis pracovního místa vychází z analýzy pracovních míst. Popis pracovního místa by neměl zacházet do příliš velkých detailů, ale měl by především definovat hlavní odpovědnosti, klíčové úkoly, činnosti či povinnosti a postavení držitele pracovního místa v organizaci. Struktura popisu pracovního místa by měla obsahovat následující: název pracovního místa, vymezení účelu pracovního místa nebo pracovních cílů a také seznam oblastí odpovědnosti, hlavních úkolů, činností a povinností. V popisu pracovního místa je potřeba zdůraznit, co se od pracovníka očekává.⁸⁹

⁸⁷ KOUBEK, J. *Řízení lidských zdrojů: základy moderní personalistiky*. s. 43.

⁸⁸ Tamtéž. s.47.

⁸⁹ ARMSTRONG, Michael. *Řízení lidských zdrojů: základy moderní personalistiky*. s. 317-318.

Náplně práce sociálních pracovníků na jednotlivých obcích s rozšířenou působností stanovují sami vedoucí odboru na základě legislativy, kteří mají možnost jejich finální podobu upravit podle potřeb pracoviště.

3.6 Náplň práce sociálních pracovníků na „trojkových“ obcích

Povinnost realizovat činnosti sociální práce na obecní úrovni ukládá § 92, § 93, § 93a, § 94 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.⁹⁰

Podle § 7 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů plní pověřené obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a újezdní úřady v oblasti pomoci v hmotné nouzi rovněž některé úkoly při výkonu přenesené působnosti. Povinnosti sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností jsou stanoveny § 63, § 64 a § 65 tohoto zákona. Například jsou oprávněni vstupovat do obydlí osoby v hmotné nouzi s jejím souhlasem za účelem vykonávání činností sociální práce, dále by měli informovat tuto osobu o možných postupech řešení hmotné nouze a také by měli aktivně vyhledávat další osoby ohrožené hmotnou nouzí.⁹¹

K přesnému stanovení činností a povinností sociálních pracovníků do náplní práce na „trojkových“ obcích od roku 2012 vytvořilo MPSV ČR dva dokumenty, prvním je *Doporučený postup č. 1/2012 k realizaci metod sociální práce na obcích podle ustanovení § 92, § 93, § 93a a § 94 zákona o sociálních službách, a podle ustanovení § 7, § 63, § 64. a § 65 zákona o pomoci v hmotné nouzi* (dále jen *Doporučený postup*) a druhým dokumentem je *Vymezení sociální práce na obecní a krajské úrovni ve výkonu přenesené působnosti* (dále jen *Vymezení sociální práce*).

Sociální práce na obcích podle výše zmíněných předpisů již nepodléhá správnímu řízení, jak tomu bylo před rokem 2012. V procesu realizace sociální práce na obcích není vydáváno žádné správní rozhodnutí, takže

⁹⁰ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

⁹¹ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

sociální práce není výkonem úřední moci. Je doporučováno, aby sociální pracovník prováděl svoji činnost hlavně v přirozeném prostředí klienta.⁹²

Posledním dokumentem, který částečně vymezuje činnosti sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností, je nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě. V tomto dokumentu je definována pozice Referenta sociálních věcí v oddíle Státní správy a samosprávy. Katalog prací stanovuje zařazení prací do platových tříd podle jejich složitosti, odpovědnosti a namáhavosti a člení je podle druhu do povolání. Tento dokument spíše slouží pro vymezení platového výměru a povolání Referenta sociálních věcí odpovídá 6. až 15. platová třída.⁹³

3.6.1 Činnosti obcí v přenesené působnosti

Podle dokumentu Vymezení sociální práce „*obecní úřad vykonává v přenesené působnosti tyto činnosti:*

- 1. Vytváří koncepční materiály (metodické a analytické) pro sociální práci v obci a sociální či související služby.*
- 2. Realizuje proces plánování rozvoje sociálních služeb metodou komunitního plánování.*
- 3. Podporuje (finančně, metodicky aj.) sociální práci v obci a sociální či jiné související služby.*
- 4. Vytváří koncepci pro-rodinné politiky obce.*
- 5. Spolupracuje s jinými státními, samosprávnými či neziskovými institucemi.*
- 6. Sleduje účelnost vynaložených prostředků na sociální práci v obci.*
- 7. Realizuje protidrogovou politiku v obci.*
- 8. Realizuje pro-rodinnou politiku v obci.*
- 9. Zabývá se problematikou rizikového chování a trestné činnosti.*
- 10. Zabývá se problematikou sociálního vyloučení z důvodu zdravotního postižení a stáří v obci.*

⁹² Dokument MPSV Doporučený postup č. 1/2012 k realizaci metod sociální práce na obcích podle ustanovení § 92, § 93, § 93a a § 94 zákona o sociálních službách, a podle ustanovení § 7, § 63, § 64. a § 65 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

⁹³ Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů.

11. Zabývá se problematikou národnostních menšin, etnik a multikulturalismu.
12. Vyhledává klienty sociální práce v jejich přirozeném prostředí.
13. Zajišťuje zapůjčení speciálních rehabilitačních a kompenzačních pomůcek pro osoby se zdravotním postižením.
14. Zajišťuje koordinaci a prevenci kriminality a sociálně negativního chování v obci.
15. Zajišťuje sociální poradenství pro cílové skupiny: zdravotně postižení, rodiny s dětmi, cizince, osoby v hmotné nouzi a seniory.
16. Zajišťuje terénní sociální práci pro neorganizovanou mládež s cílem zkvalitnění života v obci.
17. Zajišťuje aktivizační služby pro cílové skupiny: zdravotně postižení, rodiny s dětmi, cizince, osoby v hmotné nouzi a seniory.
18. Na dožádání provádí šetření různých aspektů životní situace klientů.
19. Vykonává funkci opatrovníka.⁹⁴

Činnosti obecního úřadu v přenesené působnosti mi budou sloužit v praktické části ke srovnávací analýze náplní práce.

Souhrn činností je potom dále rozdělen na činnosti:

- koncepční a koordinační,
- obecné činnosti sociálního pracovníka v přímé práci s klientem (se všemi cílovými skupinami) a
- činnosti sociálních pracovníků dle cílových skupin.⁹⁵

Sociální pracovníci na obci mají k dispozici několik základních nástrojů. Mezi tyto nástroje patří komunitní plánování, sociální služby a dále metody sociální práce s klientem (depistáž, sociální šetření, posouzení životní situace, individuální plánování, atd.).⁹⁶

Pro zjištění odpovídajícího počtu sociálních pracovníků na obci je v Doporučeném postupu uveden vzorec, jak vypočítat potřebný počet

⁹⁴ Dokument MPSV *Vymezení sociální práce na obecní a krajské úrovni ve výkonu přenesené působnosti*. s. 3.

⁹⁵ Tamtéž. s. 6.

⁹⁶ Dokument MPSV ČR *Doporučený postup č. 1/2012 k realizaci metod sociální práce na obcích podle ustanovení § 92, § 93, § 93a a § 94 zákona o sociálních službách, a podle ustanovení § 7, § 63, § 64. a § 65 zákona o pomoci v hmotné nouzi*. s. 4-6.

sociálních pracovníků na obci včetně sociálních kurátorů pro dospělé (kromě pracovníků OSPOD).

3.6.2 Cílové skupiny a s nimi spojené dilema specializace a polyvalence

Podle deseti typů sociálních problémů či událostí je v dokumentu uvedeno „deset cílových skupin, kterými se zabývají obecní a krajské úřady v přenesené působnosti:

- I. Osoby se zdravotním postižením nebo duševním onemocněním;*
- II. Osoby pečující o osoby závislé na péči jiné osoby;*
- III. Osoby s různým stupněm omezení způsobilosti k právním úkonům;*
- IV. Osoby ohrožené sociálním vyloučením;*
- V. Osoby ohrožené rizikovým způsobem života;*
- VI. Oběti agrese, trestné činnosti a domácího násilí;*
- VII. Osoby, které ztratily přístřeší, nebo se nacházejí v nejistém či neadekvátním bydlení;*
- VIII. Nezaměstnaní a osoby s materiálními problémy;*
- IX. Imigranti;*
- X. Rodiny s dětmi.⁹⁷*

Sociální pracovník se podle cílových skupin může specializovat na řešení problematiky dané skupiny nebo poskytovat poradenství všem cílovým skupinám. Pokud sociální pracovník poskytuje služby ve všech životních situacích, tak se jedná o polyvalenci. Opakem je specializace, kdy je sociální pracovník specializován na určitou problematiku. Toto dilema polyvalence a specializace je potřeba brát v úvahu při nastavování agendy sociální práce na obcích, protože to ovlivňuje i strukturu pracovních pozic na příslušném sociálním odboru. V případě, že obec se přikloní k polyvalenci, tak pracovníci budou umět určit podstatu problému klienta a následně jej nasměřovat ve vlastní síti organizací. Sociální pracovník v tomhle případě je spíše

⁹⁷ Tamtéž. s. 9-10.

koordinátorem. Pokud se úřad rozhodne jít směrem ke specializaci, tak musí mít dostatek specializovaných sociálních pracovníků, aby každý z nich mohl řešit svůj konkrétní typ sociálního problému. Všechno záleží na obci, k čemu se přikloní a jak si zvolí vhodný poměr mezi těmito dvěma přístupy, což je označováno jako smíšený přístup.⁹⁸

3.6.3 Fáze sociální práce na obci

Podobu sociální práce s klientem na obci můžeme rozdělit do tří fází podle postupu sociálního pracovníka.⁹⁹

1. Fáze posouzení životní situace

V první fázi nazvané posouzení životní situace se objeví klient se svojí předběžnou zakázkou (problémem). Sociální pracovník v této fázi posuzuje životní situaci klienta, aby zjistil podstatu jeho problému. Klienta pak seznámí s nabídkou sociální práce příslušného úřadu a dalšími podmínkami poskytování metod sociální práce. Na základě toho vznikne definování zakázky klienty, jenž v sobě zahrnuje jeho požadovaný cíl. Sociální pracovník pak může zakázku akceptovat nebo v případě, že nemá kompetence k řešení daného problému, tak jí může odmítnout. Následně se mohou klient a sociální pracovník dohodnout na redefinici zakázky, pokud na to klient nepřistoupí, tak ji sociální pracovník neakceptuje. Také nemusí zakázku klienta akceptovat, např. jestli je agresivní nebo pokud nemá trvalé bydliště v obvodu obce.¹⁰⁰

2. Fáze plánování

Ve fázi plánování již je klientova zakázka přijata a klient a sociální pracovník spolu mají sjednanou ústní dohodu o spolupráci. Sociální pracovník pak vypracuje Plán pomáhající intervence, který je součástí Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka. Obsahem plánu jsou

⁹⁸ Dokument MPSV ČR Doporučený postup č. 1/2012 k realizaci metod sociální práce na obcích podle ustanovení § 92, § 93, § 93a a § 94 zákona o sociálních službách, a podle ustanovení § 7, § 63, § 64. a § 65 zákona o pomoci v hmotné nouzi. s. 5.

⁹⁹ Tamtéž. s. 9.

¹⁰⁰ Tamtéž. s. 9.

klientovi cíle, kroky k jejich dosažení, kritéria naplnění cílů a termín vyhodnocení.¹⁰¹

3. Fáze realizace metod sociální práce

Poslední fází je realizace metod sociální práce. V této fázi sociální pracovník pracuje na zakázce klienta tak, že využívá metod sociální práce, které jsou primárně zaměřeny na změnu klienta či jeho prostředí. U složitějších problémů je doporučena metoda tzv. „síťování“, která vyžaduje spíše polyvalentní přístup. Je to metoda spolupráce pomocí sítě formálních a neformálních vztahů. Subjekty v síti navzájem mohou sdílet různé zdroje, znalosti a kontakty.¹⁰²

¹⁰¹ Tamtéž. s. 10.

¹⁰² Tamtéž. s. 10-11.

SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Teoretická část v souladu s cílem diplomové práce komplexně přibližuje problematiku sociální politiky a sociální práce na obcích s rozšířenou působností. První kapitola je obecným uvedením do problematiky sociální politiky. Slouží jako vodítko pro pochopení základních vztahů v sociální politice a hlavně napomáhá k lepší orientaci v pojmosloví. Druhá kapitola je zaměřená na sociální správu a změny způsobené sociální reformou. Je zaměřená na ústřední orgány sociální správy a hlavně na obce s rozšířenou působností, kterých se dotkly sledované změny způsobené sociální reformou. Stěžejní ve vztahu k cíli práce je kapitola o sociální reformě, která popisuje změny v sociální práci od roku 2012. Poslední kapitola teoretické části popisuje výkon povolání sociálního pracovníka, přičemž se zabývá předpoklady pro výkon tohoto povolání, proměnami vztahu mezi klientem a sociálním pracovníkem, změnou paradigmatu v sociální práci a také náplní práce sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část je rozdělena na dvě hlavní kapitoly. V první kapitole popíšu praktickou část obecně tak, že v úvodní kapitole definuji typ výzkumu a metody výzkumu. Také si v této části stanovím cíl výzkumu a vzorek. Druhá část je zaměřená na samotný výzkum.

Stanoveným cílem této diplomové práce je přiblížit danou problematiku a pomocí rámcové analýzy náplní práce sociálních pracovníků popsat práci sociálních pracovníků na vybraných obcích s rozšířenou působností po sociální reformě. Předmětem výzkumu jsou náplně práce sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností v Olomouckém kraji, vyjma pracovníků OSPOD. Pracovníky OSPOD jsem z výzkumného šetření vypustila, protože sledované legislativní úpravy se dotýkají jejich pracovní činnosti pouze v minimálním rozsahu. V souladu s cílem této práce budu popisovat rozdíly v pracovních náplních sociálních pracovníků mezi jednotlivými obcemi s rozšířenou působností v Olomouckém kraji. V další části výzkumu potom uvedu srovnání náplně práce před a po sociální reformě, které provádím u náplní práce získaných pouze z jedné vybrané obce s rozšířenou působností. V závěru praktické části shrnu výsledky celého zkoumání a pokusím se navrhnout i jiné způsoby řešení výzkumného problému.

4 VÝZKUMNÁ ČÁST V OBECNÉ ROVINĚ

Výzkumná část mé práce je svým způsobem atypická, protože se mi nepodařilo najít podobný výzkum zaměřený na analýzu náplní práce sociálních pracovníků v sociální správě. Na začátek bych empirickou část uvedla v obecné rovině. V této kapitole nejprve popíšu, jaký typ výzkumu jsem zvolila a co je cílem výzkumu, pak se zaměřím na zkoumaný vzorek a metody, pomocí kterých budu zkoumané náplně práce sociálních pracovníků popisovat.

4.1 Kvalitativní výzkum

V empirické části mé diplomové práce jsem zvolila kvalitativní výzkum. Tento typ výzkumu jsem vybrala, protože mým cílem není testování hypotéz, ale vytvoření nového porozumění dané problematice. Není to úplně typický kvalitativní výzkum, ale rozhodla jsem se pro kvalitativní typ výzkumu, protože data v tomto případě není vhodné kvantitativně zpracovat. Nejprve bych uvedla typickou definici kvalitativního výzkumu.

„Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality. Cílem tu je odkrýt význam podkládaný sdělovaným informacím.“¹⁰³

Pro lepší porozumění si zde uvedeme ještě další definici dle Strausse a Corbinové.

„Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů.“¹⁰⁴

Dalším důvodem, proč jsem se rozhodla pro kvalitativní výzkum je to, že kvalitativní výzkum používá induktivní postup. To znamená, že kvalitativní výzkum se snaží identifikovat v získaných datech relevantní struktury, ze kterých je potom možné vyvodit teoretické závěry.¹⁰⁵

¹⁰³ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. s. 285.

¹⁰⁴ STRAUSS, A. a CORBINOVÁ J. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie* Přel. S. Ježek. s. 10.

¹⁰⁵ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. s. 288-290.

4.2 Formulace cíle

Vzhledem k cíli mé diplomové práce je i cílem praktické části přiblížit danou problematiku a pomocí rámcové analýzy náplní práce sociálních pracovníků popsat práci sociálních pracovníků na vybraných obcích s rozšířenou působností po sociální reformě. Zaměřím se na to, jak si jednotlivé obce s rozšířenou působností poradily se změnou jejich kompetencí a výkonu sociální práce, která je způsobena právní úpravou související se sociální reformou platnou od roku 2012.

4.3 Výzkumné metody

Při empirickém šetření budu využívat metodu rámcové analýzy dokumentů, kterou doplním krátkým rozhovorem.

Analýza dokumentů je standardní aktivita v kvantitativním i v kvalitativním výzkumu. Mezi dokumenty řadíme všechno od knih, přes deníky až po obrazy. Jsou to veškeré stopy lidské existence. Výhodami této strategie zkoumání jsou rozmanitost dokumentů a také fakt, že data nejsou vystavena působení zdrojů chyb nebo zkreslení. Obvyklý postup při analýze dokumentů se hodně podobá analýze rozhovorů nebo záznamů pozorování. Někdy je možné vytvořit kategorizační systém, ve kterém se postupně vyhledává výskyt daných kategorií.¹⁰⁶

Podle Hendla se dokumenty obvykle posuzují podle šesti kritérií. Těmito kritérii jsou¹⁰⁷:

- typ dokumentu,
- vnější znaky dokumentu,
- vnitřní znaky dokumentu,
- intencionalita dokumentu,
- blízkost dokumentu a
- původ dokumentu.

¹⁰⁶ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. s. 132-133.

¹⁰⁷ Tamtéž.

Předmětem mého zkoumání jsou tedy úřední dokumenty, respektive náplně práce. Při jejich analýze se zaměřím hlavně na vnitřní znaky těchto dokumentů, tedy jejich obsah. Další kritéria nebudu brát v potaz, protože jsou to všechno dokumenty jednoho typu lišící se pouze obsahem a původem, na základě obecního úřadu, ze kterého pocházejí.

Pro získání více informací v praktické části použiji i metodu nestandardizovaného rozhovoru nebo spíše jen částečně standardizovaného rozhovoru. Nestandardizovaný rozhovor je interakce mezi tazatelem a respondentem, kdy tazatel má připravený pouze velmi obecný plán rozhovoru. Plán nestandardizovaného rozhovoru nesmí obsahovat výčet otázek ani jejich pořadí.¹⁰⁸ Pro rozhovor jsem si tedy nepřipravila přesné znění otázek, ale vytvořila jsem jen obecný plán rozhovoru a při samotném rozhovoru jsem otázky nechala vyplýnout z konverzace.

4.4 Vzorek

Strukturu výběru jsem si stanovila předem a nezávisle na výsledcích výzkumu. Vzorek pro analýzu dokumentů jsem zvolila na základě metody účelového vzorkování, u které počet případů a jejich výběr závisí na účelu studie.¹⁰⁹

Vzorek jsem zredukovala pouze na náplně práce sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností v Olomouckém kraji, protože srovnávací analýza pracovních náplní ze všech obcí s rozšířenou působností v České republice by byla příliš náročná.

Mým vzorkem jsou tedy obecní úřady s rozšířenou působností v Olomouckém kraji, tak jak jsou stanoveny v příloze č. 2 zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, sem patří: Hranice, Jeseník, Konice, Lipník nad Bečvou, Litovel, Mohelnice, Olomouc, Prostějov, Přerov, Šternberk, Šumperk, Uničov, Zábřeh.¹¹⁰

¹⁰⁸ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. s. 308.

¹⁰⁹ Tamtéž. s. 151, 154.

¹¹⁰ Příloha č. 2 Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů.

Při analýze dokumentů se zaměřím pouze na pozici sociálního pracovníka, takže nebudu rozebírat pracovníky OSPOD ani další specifické pozice, např. projektové pracovníky na obcích s rozšířenou působností. Výjimkou může být funkce kurátora pro dospělé, která je často spojována s pozicí sociálního pracovníka. Projektové pracovníky v sociální oblasti na obcích s rozšířenou působností vynechávám, protože jejich působení na obcích je často jen na půl úvazku pokud vůbec na obci působí a změny způsobené sociální reformou na jejich práci nemají vliv. Stejně tak, jak jsem již zmínila, vynechávám pracovníky OSPOD, protože sledované úpravy legislativy neovlivnily jejich pracovní činnost.

5 NÁPLNĚ PRÁCE SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ NA OBCÍCH S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ

V poslední kapitole již přistoupím k samotné analýze jednotlivých náplní práce sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností. Analýza dokumentů je rozdělená na dvě části. První z nich se zabývá popisem jednotlivých náplní práce získaných na obcích s rozšířenou působností v Olomouckém kraji a jejich vzájemnou komparací.

Druhá část analýzy je zaměřená na srovnání pracovní náplně sociálních pracovníků z Odboru sociálních věcí ve Šternberku před sociální reformou a po sociální reformě. Tato část je navíc doplněná i rozhovorem s vedoucí Odboru sociálních věcí na Městském úřadě ve Šternberku.

5.1 Sběr dat

Zkoumaný vzorek je tedy zredukován pouze na Olomoucký kraj, kde se nachází celkem 13 obcí s rozšířenou působností (viz Tabulka č. 2). Jednotlivé obce jsem se rozhodla oslovit prostřednictvím emailu. Email s žádostí o spolupráci na diplomové práci jsem rozeslala vedoucím daných odborů. Nakonec jsem z celkového počtu 13 získala náplně práce sociálních pracovníků pouze z 11 odborů, jak ukazuje Tabulka č. 2. Zbylí vedoucí se buď neozvali vůbec i po opakovaném oslovení, anebo nesouhlasili s odesláním náplní práce. Kvůli zachování anonymity pracovníků jsem poprosila vedoucí odborů, aby všechny náplně práce zaslali bez osobních údajů jejich zaměstnanců.

Tabulka č. 2: Seznam obcí s rozšířenou působností v Olomouckém kraji

Obec	Odbor	Náplň práce ANO/NE
Jeseník	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví	ANO
Litovel	Odbor sociální a správní	ANO
Olomouc	Odbor sociálních věcí	ANO
Šternberk	Odbor sociálních věcí	ANO
Uničov	Odbor sociálních věcí a zdravotnictví	ANO
Konice	Odbor sociálních věcí	ANO
Prostějov	Odbor sociální věci a pododdělení	NE
Hranice	Odbor školství a sociální věci	ANO
Lipník nad Bečvou	Odbor sociální věci a zdravotnictví	NE
Přerov	Odbor sociálních věcí a školství	ANO
Mohelnice	Odbor sociálních věcí	ANO
Šumperk	Odbor sociálních věcí	ANO
Zábřeh	Odbor sociálních věcí	ANO

5.2 Analýza náplní práce na obcích s rozšířenou působností

Dokumenty budu porovnávat metodou analýzy dokumentů tak, že nejdříve popíšu jednotlivé náplně práce a poté budu zkoumat, jestli pracovní náplň obsahuje alespoň základní činnosti stanovené doporučenými dokumenty. Překážku pro zkoumání, jestli náplň práce obsahuje vše v souladu se zákonem, je, že nikde není přesně uvedeno, co musí náplň práce obsahovat. Jsou pouze vymezeny činnosti, které spadají do činnosti obce s rozšířenou působností, a legislativa, kterou se mají sociální pracovníci při své práci řídit. Podoba pracovní náplně není nikdy stanovena obligatorně, ale existují dokumenty, které pouze navrhuji vhodné znění jejího obsahu. Ke srovnávání budu využívat příslušnou legislativu a Doporučenou podobu náplně práce sociálního pracovníka na obci, která je definována v Doporučeném postupu (viz Příloha 1). Na závěr kapitoly v souhrnu analýzy porovnáám rozdíly mezi náplněmi práce z různých pracovišť.

V následujících jedenácti podkapitolách budu analyzovat náplň práce z konkrétních měst. Nejdříve vždy stručně popíšu, z jakého oddělení daná náplň práce pochází a kolik tam působí sociálních pracovníků, a potom se budu zabývat jejím obsahem. V posledních dvou kapitolách vytvořím souhrn všech činností a shrnutí celé analýzy. Každá z náplní práce na začátku obsahuje identifikační údaje, tedy jméno, odbor, oddělení, druh práce a někdy také zařazení do katalogu prací, který vymezuje i platovou třídu. Cílem je pomocí rámcové analýzy náplní práce sociálních pracovníků zjistit, jakou práci sociální pracovníci na daných pracovištích vykonávají a jak se od sebe liší činnosti sociálních pracovníků na různých obcích s rozšířenou působností. Při popisu jednotlivých pracovních náplní nebudu neustále opakovat činnosti, které mají sociální pracovníci v náplních shodně vymezené, ale zaměřím se převážně na specifické činnosti.

5.2.1 Hranice

Na Oddělení sociálně-právní ochrany dětí a sociální práce v Hranicích se nachází celkem čtrnáct stálých pracovníků a z toho tři na pozici sociálního pracovníka.¹¹¹

Na začátku analyzovaná náplň práce obsahuje zákonem stanovené požadavky pro výkon povolání sociálního pracovníka. Pak se pracovní náplň člení na činnosti na úseku státní správy, samosprávy a další úkoly. Vše je stanoveno podle zákona č. 108/2006, o sociálních službách. Ve výkonu státní správy se nacházejí i činnosti podle jiných zákonů, např. vydávání parkovacích průkazů dle zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů nebo projednávání přestupků na úseku školství a výchovy mládeže dle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Na úseku státní správy jsou všechny činnosti definovány podle právní úpravy.

Na úseku samosprávy je uveden výkon sociální práce na území města, zajištění činnosti komise pro sociální a bytové záležitosti, vyřizování žádostí o granty a vyúčtování přidělených finančních prostředků. V dalších úkolech

¹¹¹ Městský úřad Hranice. *Město Hranice* [online]. 2014 [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: <http://www.mesto-hranice.cz/cs/pro-obcany//mestsky-urad/struktura-uradu>.

je uvedeno např. vedení spisové dokumentace, spolupráce s dalšími institucemi, zastupování kolegů v nepřítomnosti a také to, že je sociální pracovník povinen využívat referenční údaje uvedené v základním registru. V souvislosti s ním je zmíněn zákon č. 111/2009 Sb., o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého je sociální pracovník povinen využívat při své práci referenční údaje obsažené v základních registrech. Jako poslední jsou uvedeny činnosti podle pokynů vedoucího, tedy otevřená kategorie činností.

5.2.2 *Jeseník*

Odbor sociálních věcí a zdravotnictví v Jeseníku má celkem sedm zaměstnanců a z toho dva sociální pracovníky.¹¹² Pracovní náplň je podobně jako v Hranicích rozdělená na úkoly v přenesené působnosti a v samosprávě. V přenesené působnosti se činnosti navíc dělí na oblast hmotné nouze a sociálních služeb. Činnosti uvedené v oblasti v hmotné nouze odpovídají znění § 64 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Také činnosti v oblasti sociálních služeb jsou definovány přesně podle zákona, konkrétně podle § 92 zákona č. 108/2006, o sociálních službách.

Náplň práce je zpracována velice podrobně a rozsáhle. Jednou z uvedených činností je rozhodování o ustanovení zvláštního příjemce dávky důchodového zabezpečení pro občany s trvalým pobytem v Jeseníku podle § 10 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. Specifickou činností v této pracovní náplni je to, že na žádost soudu prošetřuje a podává zprávy o situaci osob omezených na svéprávnosti.

¹¹² Odbor sociálních věcí a zdravotnictví. *Jeseník* [online]. 2014 [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: <http://www.jesenik.org/odbory-meu/8851-odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi.html>.

5.2.3 *Konice*

Na Odboru sociálních věcí Městského úřadu Konice pracují kromě vedoucí odboru čtyři zaměstnanci a z toho podle získaných pracovních náplní dva sociální pracovníci.¹¹³

Pracovní náplň je velmi stručná a obsahuje celkem 20 bodů. Při porovnávání této náplně práce s dokumentem Doporučení podoba náplně práce sociálního pracovníka na obci jsem zjistila, že se v mnohých bodech velmi shodují. Mezi specifické činnosti patří to, že sociální pracovník zajišťuje pomoc při vyplnění žádosti o dávky občanům v hmotné nouzi a dávky občanům zdravotně znevýhodněným. Další specifickou činností je, že sociální pracovník plní zároveň funkci romského poradce, což znamená, že sleduje situaci romské komunity v regionu.

5.2.4 *Litovel*

Městský úřad Litovel má odbor sociálních věcí spojený s odborem správním. Působí zde pouze jeden sociální pracovník z celkového počtu sedmi zaměstnanců.¹¹⁴

Velice specifickou činností je vydávání univerzálního „euroklíče“, který má zajistit osobám se sníženou schopností pohybu na celém území ČR rychlou dostupnost veřejných sociálních a technických kompenzačních zařízení (např. výtahů, vstříelných a schodišťových plošin apod.). Další specifickou činností je vyplácení příspěvků na dopravu dárčům krve, kteří jsou držiteli Jánského plakety. Povinností sociálního pracovníka je také spolupracovat s okresním soudem, aby soud informoval o poměrech v rodinách opatrovníků. Poslední činností, která je sice specifická, ale je definována zákonem, je zajišťování pohřbů občanům, kteří nemají žádné dědice, podle zákona č. 256/2001 Sb., o pohřbívání, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹³ Odbor sociálních věcí. *Oficiální stránky města Konice* [online]. © 2006- [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.konice.cz/showdoc.do?docid=95>.

¹¹⁴ Odbor sociální a správní. *Město Litovel* [online]. © 2000-2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.litovel.eu/cs/urad/mestsky-urad-litovel/odbory-uradu/odbor-socialni-a-spravni.html>.

Sociální pracovník v Litovli vykonává také práci kurátora pro dospělé, což je v náplni práce definováno tak, že pracovník poskytuje poradenství osobám po výkonu trestu odnětí svobody. V náplni práce je zmínka i o tom, že sociální pracovník provádí sociální šetření v hmotné nouzi a dávek osob se zdravotním postižením na základě vzájemné dohody s Úřadem práce v Litovli. Vzájemná dohoda mezi Úřadem práce a sociálními pracovníky na obecním úřadě s rozšířenou působností ukazuje na velmi úzkou vzájemnou spolupráci.

5.2.5 Olomouc

Statutární město Olomouc má Odbor Sociálních věcí rozdělen na několik oddělení a jedním z nich je právě Oddělení sociální práce a poradenství. Na tomto oddělení pracuje celkem 14 pracovníků včetně vedoucího oddělení.¹¹⁵

Náplň práce je velmi přehledně strukturovaná, kromě základní charakteristiky pozice sociálního pracovníka, obsahuje kvalifikační předpoklady, klíčové kompetence, lékařské hledisko a rizika a poslední hlavní část tvoří popis pracovního místa. Náplň práce je skoro celá vytvořená podle Doporučeného postupu. Opět je zde vymezená otevřená kategorie činností, že sociální pracovník vykonává i další úkoly, které mu udělí nadřízení pracovníci. Na základě toho mohu konstatovat, že v náplni práce nejsou vymezeny žádné specifické činnosti a vše v pracovní náplni odpovídá Doporučenému postupu.

5.2.6 Přerov

Na Odboru sociálních věcí a školství je Oddělení sociální prevence a pomoci, které se dále člení na Agendy sociální práce pro rodiny s dětmi a nezaměstnané a Agendy sociální práce pro seniory a zdravotně znevýhodněné. Celkem na tomto oddělení pracuje cca deset zaměstnanců.¹¹⁶

¹¹⁵ Odbor sociálních věcí. *Statutární město Olomouc* [online]. © 2012 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.olomouc.eu/magistrat/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci/odbor>.

¹¹⁶ Odbor sociálních věcí a školství. *Statutární město Přerov* [online]. © 2000-2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.prerov.eu/cs/magistrat/o-magistratu/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci-a-skolstvi/>.

V náplni práce, kterou jsem obdržela od vedoucího oddělení, není přesně definovaná agenda, jelikož je náplň práce definovaná velice obecně, tak to ani není možné určit. Tato pracovní náplň se hodně podobá doporučenému postupu, ale některé činnosti jsou konkrétněji definované než v Doporučeném postupu. Specificky definovanou činností je povinnost oznamovat orgánům činným v trestním řízení skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin.

5.2.7 Šternberk

Na Městském úřadě ve Šternberku je Odbor sociálních věcí, kde se nachází celkem 13 zaměstnanců, včetně vedoucího odboru. Převažují zde pracovníci OSPOD, ale jsou tu i dva sociální pracovníci, kdy jeden vykonává zároveň i funkci kurátora pro dospělé a jeden vykonává zároveň funkci veřejného opatrovníka.¹¹⁷

Pracovní náplň je velice obsažná a specificky definovaná. Činnosti jsou rozděleny na činnosti kurátora a sociálního pracovníka. Každá činnost je velice přesně popsána. Specifickou činností je např., že sociální pracovník má roli vedoucího pošty odboru sociálních věcí. Další specifickou činností, kterou ale upravuje zákon, je zajištění pohřbení osob, které nezajistila ve lhůtě 96 hodin žádná fyzická ani právnická osoba, a proto musí pohřbení zajistit obec. Na konci dokumentu jsou přesně vyjmenovány zákony, které musí sociální pracovník dodržovat a znát. Celkem je v náplni práce uvedeno 12 zákonů. K analýze jsem použila i druhou náplň práce, kterou jsem získala. V této náplni práce sociální pracovník zároveň vykonává funkci veřejného opatrovníka. Kromě činností, jež souvisejí s výkonem funkce veřejného opatrovníka, jsou v ní činnosti sociálního pracovníka vymezeny téměř shodně.

¹¹⁷ Odbor sociálních věcí. *Město Šternberk* [online]. 23.03.2012 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.sternberk.eu/mestsky-urad/informace-z-odboru/odbor-socialnich-veci/zamestnanci.html>.

5.2.8 Šumperk

V Šumperku je Odbor sociálních věcí rozdělen na Oddělení sociálně právní ochrany dětí a prevence a Oddělení sociální pomoci, na kterém pracuje celkem pět sociálních pracovníků. Těchto pět zaměstnanců se stará pouze o výkon sociální práce.¹¹⁸

Náplň práce je opět inspirována Doporučeným postupem a popis pracovních činností je velmi stručný. Tato pracovní náplň není ani nijak členěná podle okruhu činností. V náplni práce chybí přesně vymezená povinnost mlčenlivosti o všech osobních údajích. Je v ní jen zmíněno, že sociální pracovník chrání práva osob v hmotné nouzi a přitom respektuje jejich soukromí a důvěrnost sdělení.

5.2.9 Mohelnice

Odbor sociálních věcí na Městském úřadě v Mohelnici má z celkového počtu šesti zaměstnanců pouze jednoho sociálního pracovníka, jenž zároveň vykonává funkci kurátora pro dospělé a stará se i o opatrovnictví.¹¹⁹

Pracovní náplň je rozdělená na úsek činností sociálního kurátora a na úsek sociální práce. Část popisující povinnost v oblasti sociální práce je vymezená velmi stručně a z velké části se shoduje s Doporučeným postupem. V obsahu pracovní náplně postrádám vymezenou povinnost mlčenlivosti o všech osobních údajích. Specifickou funkci, kterou má sociální pracovník přidělenou v náplni práce, je činnost správce spisové služby.

5.2.10 Uničov

Odbor sociálních věcí a zdravotnictví v Uničově má celkem osm zaměstnanců i s vedoucím odboru. Na odboru pracuje vedoucí, zástupce

¹¹⁸ Odbor sociálních věcí. *Šumperk* [online]. 30. 10. 2007, 30. 9. 2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.sumperk.cz/cs/sprava-mesta/odbory-mestskeho-uradu/odbor-socialnich-veci.html>.

¹¹⁹ Odbor sociálních věcí. *Mohelnice* [online]. © 2007 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.mu-mohelnice.cz/odbor-socialnich-veci/os-3688/p1=78471>.

vedoucího, sociální pracovník a na zajišťování sociálně právní ochrany dětí se podílí pět pracovníků.¹²⁰

Popis činností ve sledované náplni práce je rozdělen na výkon státní správy v přenesené působnosti a samosprávy. Sociální pracovník kromě obvyklých činností v přenesené působnosti vykonává i některé netypické úkoly definované zákony, např. vydávání parkovacích průkazů označujících vozidlo přepravujících osobu s postižením, dále sociální pracovník rozhoduje o zvláštním příjemci dávky důchodového pojištění nebo také zajišťuje agendu jednorázové náhrady ke zmírnění určitých křivd způsobených komunistickým režimem.

V oblasti samosprávy má sociální pracovník specifickou funkci, kterou je funkce koordinátora veřejné služby. Jako koordinátor kontroluje výkon veřejné služby, vydává ochranné pomůcky, vede evidenci odpracovaných hodin, atd. Další specifickou činností v oblasti samosprávy je spolupráce při sestavování návrhu rozpočtu příjmů a výdajů.

5.2.11 Zábřeh

Poslední analyzovanou pracovní náplní je pracovní náplň z Oddělení sociální péče a prevence na Odboru sociálních věcí na Městském úřadě v Zábřehu. Z celkového počtu pěti zaměstnanců oddělení zde pracují tři sociální pracovníci.¹²¹

Náplň práce není moc rozsáhlá a činnosti v ní nejsou nijak rozčleněny do oblastí působnosti. V náplni práce sociálního pracovníka jsou jako specifické činnosti zmíněny: zájem o problematiku národnostních menšin, etnik a multikulturalismus, realizace protidrogové a pro-rodinné politiky. V závěru náplně práce je zdůrazněn individuální přístup k jednotlivým případům občanů v krizových situacích.

¹²⁰ Odbor sociálních věcí a zdravotnictví. *Uničov* [online]. 2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.unicov.cz/odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi/os-1026/p1=13456>.

¹²¹ Oddělení sociální péče a prevence. *Oficiální internetový informační portál města Zábřeh* [online]. © 2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.muzaabreh.cz/component/resource/list/struktura-meu-zabreh/odbor-socialnich-veci/90-oddeleni-socialni-pece-a-prevence>.

5.2.12 Souhrnná analýza náplní práce

Pro analýzu jsem si stanovila následující indikátory (viz tabulka č. 3), podle kterých budu náplně práce porovnávat. Činnosti budu potom řadit do kategorií, které určují indikátory.

Činnosti sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností jsem rozdělila do tří kategorií. První kategorií s označením A) jsou činnosti definované veškerou legislativní úpravou, které se objevily v získaných náplních práce. Uvažovala jsem, že přidám i kategorii činností sociálních pracovníků, které jsou definované zákonem, ale nebyly uvedeny v některé z pracovních náplní. Takovou kategorii bych obtížně aplikovala, protože nikde není stanovena obligatorní podoba náplně práce sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností. Existuje pouze doporučená podoba náplně práce (viz příloha 1). Vzhledem k tomu, že by to byla dosti sporná kategorie, tak se jí zabývat nebudu. Druhou kategorií s označením B) jsou činnosti, které jsou shodné s tím, co je vymezeno v dokumentu Doporučený postup. Do poslední kategorie s označením C) zařadím činnosti specifické, které nejsou definovány právními předpisy ani dokumentem Doporučený postup.

Tabulka č. 3: Kategorizace činností sociálních pracovníků

Označení	Kategorie	Indikátory
A)	Činnosti sociálních pracovníků definované zákonem	Jsou to všechny činnosti definované právními normami.
B)	Činnosti sociálních pracovníků definované Doporučeným postupem	Všechny činnosti, které se shodují s tím, co je vymezeno v dokumentu Doporučený postup.
C)	Specifické činnosti definované v náplni práce	Specifické činnosti, tedy vše co není vymezeno právní normou nebo Doporučeným postupem.

Stanovila jsem si tři kategorie činností, do kterých teď rozdělím všechny činnosti sociálních pracovníků, které byly uvedeny v náplních práce. Samozřejmě pokud zmíním nějakou činnost již jednou, nebudu další jí podobné či shodné činnosti uvádět znovu. Některé činnosti se zdály být specifické, ale pokud byly definovány nějakým právním předpisem, tak jsem je zařadila do kategorie A).

A) Činnosti sociálních pracovníků definované zákonem a uvedené v náplních práce.

- *Je úředníkem podle § 2 odst. 4 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Poskytování bezplatného základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení dle § 2 odstavce 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Vykonávání sociálního šetření včetně řešení sociálně-právních problémů, poskytování sociálního poradenství, analytická, metodická a koncepční činnost v sociální oblasti dle § 109 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Zajištění sociálních služeb a sociální práce dle § 92, § 93a, § 94 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.*

- *V územním obvodu obce vydává parkovací průkaz pro osoby se zdravotním postižením (§ 67 zákona č.361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích), vede jejich evidenci a rozhoduje o jeho neplatnosti.*
- *Je povinen využívat při své činnosti referenční údaje obsažené v příslušném základním registru v rozsahu v jakém je oprávněn tyto údaje využívat podle zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Rozhoduje o ustanovení zvláštního příjemce dávky důchodového zabezpečení pro občany s trvalým pobytem v dané obci dle § 10 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů a dohlíží, jak ustanovený zvláštní příjemce plní své povinnosti.*
- *Rozhoduje o stanovení úhrady za stravu a péči, je-li dítě umístěno do domova pro osoby se zdravotním postižením na základě rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy nebo předběžného opatření v souladu s § 74, odst. 2, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.*
- *V územním obvodu obce s rozšířenou působností zajišťuje agendu distribuce, vrácení, likvidace a vedení evidence tiskopisů receptů a žádanek s modrým pruhem dle § 13 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Plní povinnosti vyplývající ze zákona č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů a ze zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Vykonává agendu zajišťování pohřbů občanům, kteří nemají žádné dědice, podle zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Dodržuje ustanovení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Zajišťuje agendu jednorázové náhrady ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem podle nařízení vlády*

č. 165/1997 Sb., o vyplacení jednorázové náhrady ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem.

- Při své činnosti má na zřeteli Listinu základních práv a svobod.

Činnosti sociálních pracovníků vymezené Doporučeným postupem:

- Zabezpečuje agendu sociální práce v přenesené působnosti na obci.
- Při výkonu své činnosti se řídí předpisy v oblasti sociální práce na obci a vnitřními předpisy úřadu.
- Vytváří koncepční materiály (metodické a analytické) pro sociální práci v obci.
- Spolupracuje s jinými státními, samosprávnými či neziskovými institucemi.
- Podílí se na propagaci a seznamování nabídky obce v agendě sociální práce.
- Pomocí depistáže vyhledává a navazuje kontakt s potenciálním klientem v jejich přirozeném prostředí.
- Provádí sociální šetření v rámci výkonu agendy sociální práce na obci.
- Provádí posouzení životní situace klienta.
- Provádí přímou sociální práci s klientem zaměřenou na změnu klienta.
- Provádí zplnomocnění klientů, aby dokázali sami ovlivňovat své sociální prostředí a měnit podmínky svých životů.
- Provádí sociální práci zaměřenou na změnu sociálního prostředí obce a klienta.
- Spolupracuje s navazujícími organizacemi při řešení životní situace klienta.
- Spoluvytváří a koordinuje preventivní aktivity, jejichž cílem je předcházet vzniku nepříznivých životních situací klientů.
- Pomáhá klientovi s formulací zakázky, provází klienta tvorbou, realizací a vyhodnocením individuálního plánu.

- *Monitoruje a spolupracuje se subjekty, které navazují na vlastní výkon svoji pracovní činnosti za účelem koordinace jejich aktivit ve prospěch klienta.*
- *Poskytuje metody sociální práce klientovi podle potřeby řešení sociálního problému.*
- *Zpracovává Standardizovaný záznam sociálního pracovníka a další dokumentaci.*
- *Vede podklady a zpracovává údaje pro souhrnné statistiky.*
- *Poskytuje základní a odborné sociální poradenství.*
- *Vzdělává se ve svém oboru.*
- *Dodržuje etické zásady sociálního pracovníka.*
- *Nakládá s osobními údaji, k nimž má z důvodu své pracovní činnosti přístup, takovým způsobem, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu jiných osob k těmto údajům, k jejichž zneužití, zničení či ztrátě, neoprávněnému zpracování, poskytování jiným osobám nebo použití k jinému účelu než k jakému je oprávněn je používat v souvislosti s výkonem svojí pracovní činnosti.*
- *Zachovává mlčenlivost o všech osobních (důvěrných) údajích.*

Specifické činnosti definované v náplni práce podle specializace konkrétních pracovišť.

- *Realizuje své další vzdělávání v souladu s plánem vzdělávání a rozvoje úředníka a prohlubuje si soustavně kvalifikaci samostudiem nových a aktualizovaných předpisů ke svěřené pracovní agendě, včetně sledování odborných časopisů a publikací, návštěv odborných seminářů a kurzů.*
- *Vydává „euroklíče“ osobám, které splňují stanovené podmínky.*
- *Vyplácí příspěvky na dopravu lidem, kteří jsou dárci krve a obdrží zlatou Jánského plaketu.*
- *V rámci výkonu své funkce ovládá výpočetní techniku.*
- *Všechny činnosti související s výkonem funkce kurátora pro dospělé.*
- *Činnosti související s výkonem funkce veřejného opatrovníka.*

- *Je správcem rozpočtu odboru sociálních věcí, sleduje a kontroluje čerpání rozpočtu odboru sociálních věcí.*
- *Zajišťuje pomoc osobám při vyplnění žádostí o dávky občanům v hmotné nouzi a dávky občanům zdravotně znevýhodněným, zajišťuje pomoc při jejich uplatnění.*
- *Vykonává činnosti na pozici romského poradce, sleduje situaci romské komunity v regionu, atd.*
- *Vyhotovuje posudky pro potřeby soudů a Policie ČR, popř. dalších organizací.*
- *Zajišťuje spisovou a skartační službu dle spisového řádu daného města.*
- *Sleduje termíny vyhlášení projektů s možností dotací pro projekty v sociální oblasti.*
- *Eviduje a sleduje pohledávky dříve vyplácených sociálních dávek.*
- *Zajištění činnosti komise pro sociální a bytové záležitosti – tajemnice komise pro sociální a bytové záležitosti, vyřizování žádosti o příspěvky a granty z rozpočtu města pro oblast sociálně-zdravotní a vyúčtování přidělených finančních prostředků.*
- *Na žádost soudů prošetřuje, sleduje a podává zprávy o situaci osob omezených na svéprávnosti.*
- *Oznamuje orgánům činným v trestním řízení skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin.*
- *Realizuje protidrogovou politiku ve městě.*
- *Realizuje pro-rodinnou politiku ve městě.*
- *Zabývá se problematikou rizikového chování a trestné činnosti.*
- *Zabývá se problematikou národnostních menšin, etnik a multikulturalismu.*
- *Podílí se na zabezpečování odborných stáží studentů.*
- *Je vedoucí pošty odboru sociálních věcí.*
- *Zajišťuje funkci Koordinátora veřejné služby.*
- *Spolupracuje při sestavování návrhu rozpočtu příjmů a výdajů spravovaných rozpočtových oblastí.*

- *Vykonává i další úkoly, kterými je pověřen nadřízenými pracovníky.*

Když zhodnotíme činnosti ze všech tří kategorií, tak můžeme vidět, jakou rozmanitou škálu činností mohou sociální pracovníci v rámci své pracovní náplně vykonávat. To ukazuje na velkou náročnost tohoto povolání. Navíc jak bylo zmíněno v některých náplních práce, toto povolání je spojeno s mimořádnou neuropsychickou zátěží, jenž spočívá v neustálém styku s občany v krizových sociálních situacích. Takže sociální pracovníci musí zabezpečovat spoustu činností a často jsou pod velkým psychickým tlakem.

5.2.13 Shrnutí analýzy náplní práce z obcí s rozšířenou působností

Náplně práce sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností se, jak vyplývá z empirického šetření, v podstatě od sebe moc neliší. Pokud se zaměřím na členění pracovní náplně, tak v případě, že je rozčleněná, tak se dělí na oblast státní správy a samosprávy, nebo podle úseků na oblast hmotné nouze a sociálních služeb, anebo podle funkce na činnosti kurátora a sociálního pracovníka.

Činnosti stanovené ve zkoumaných náplních práce většinou odpovídají Doporučenému postupu a příslušné legislativě. V kapitole 3.1 jsem uváděla praktické kompetence sociálního pracovníka podle Havrdové, které je možno vidět i v pracovních náplních. Příkladem může být kompetence zasahovat a poskytovat služby, jež se podobá činnosti, že sociální pracovník „*poskytuje metody sociální práce klientovi podle potřeby řešení sociálního problému*“ použité v několika zkoumaných náplních práce. Dále kompetence odborně růst je vymezená tak, že se sociální pracovník „*vzdělává ve svém oboru*“.

V kapitole 3.2 jsem definovala, že sociální práce patří mezi pomáhající profese. Na základě zkoumaných náplní práce s tímto tvrzením mohu souhlasit, protože ve všech náplních práce se vyskytují činnosti, které tomu odpovídají (např. poskytování metod sociální práce klientovi za účelem řešení jeho sociálního problému, atd.). Dále jsem uváděla různé přístupy ke klientovi, kdy jsem nejprve rozlišovala přístup direktivní a nedirektivní. Vzhledem k tomu, že většina zkoumaných pracovních náplní je inspirovaná Doporučeným postupem, ve kterém je jasně vidět příklon k nedirektivními

přístupu. Nedirektivní přístup je možné vidět např. v definici činnosti uvedené v Doporučeném postupu a použité v některých náplních práce, která říká, že sociální pracovník „*pomáhá klientovi s formulací zakázky, provází klienta tvorbou, realizací a vyhodnocením individuálního plánu*“. Sociální pracovník spíše klienta vede v rámci jeho individuálního plánu, než aby byl autoritou, která řídí každý klientův krok.

Není jisté, jestli každodenní realita sociálních pracovníků skutečně odpovídá jejich pracovní náplni. Samozřejmě to, co je dáno v náplni práce, by mělo odpovídat činnostem, které sociální pracovník opravdu vykonává při své rutinní praxi. Jednou z možností, jak to zjistit, by bylo dlouhodobé pozorování sociálních pracovníků při práci, tak abychom zjistili jejich skutečnou náplň práce.

Za dobře definovanou činnost považuji to, že sociální pracovník individuálně sociálně-terapeuticky plánuje cíle klienta a postupné kroky, které povedou k naplnění stanovených cílů. Zplnomocňuje klienty, aby dokázali sami ovlivňovat své sociální prostředí a měnit podmínky svých životů. Takto to bylo definováno např. v náplních práce z Městského úřadu Přerov. Pozitivně hodnotím, že v některých náplních práce byl kladen důraz na individuální přístup k jednotlivým případům občanů v krizových situacích. Individuální přístup ke klientům byl uveden např. na konci pracovní náplně z města Zábřeh v tomto znění: „*Tato práce vyžaduje individuální přístup k jednotlivým případům, popřípadě rozhodování při volbě z více variant řešení, spočívajících v soustavném přímém osobním styku s občany v krizových sociálních situacích, při nichž dochází k ohrožení života, zdraví, základních životních potřeb ...*“.

Zjistila jsem, že kromě obvyklých činností definovaných zákonem či Doporučeným postupem mají sociální pracovníci v popisu práce i mnoho dalších specifických činností. Mezi velmi specifické činnosti vyjmenované v kategorii C patří např. vydávání „euroklíčů“ nebo vyplácení příspěvků na dopravu dárcům krve.

5.3 Náplně práce sociálních pracovníků před a po sociální reformě

Obsahem této kapitoly je srovnávací analýza náplní práce před a po sociální reformě, která je doplněna rozhovorem s vedoucí Odboru sociálních věcí ve Šternberku. Srovnávací analýzu před sociální reformou a po ní provádím pouze u této obce, protože není snadné, jak se ukázalo na základě přípravy projektu diplomové práce, získat neaktuální dokumenty ze všech obcí s rozšířenou působností.

Při sběru dat pro analýzu náplní práce sociálních pracovníků jsem oslovila vedoucí Odboru sociálních věcí na Městském úřadě ve Šternberku a poprosila ji o spolupráci. Paní vedoucí souhlasila s tím, že mi poskytne potřebné dokumenty a nenamítala nic ani proti rozhovoru. Díky tomu jsem získala nejenom náplně práce sociálních pracovníků Městského úřadu Šternberk před sociální reformou, ale i záznam rozhovoru s paní vedoucí. Přepis rozhovoru s vedoucí Odboru sociálních věcí je součástí této práce (viz příloha 4).

V následujících podkapitolách budu porovnávat náplně práce sociálních pracovníků před a po reformě, abych zjistila konkrétní rozdíly v činnostech sociálních pracovníků. Zaměřím na změny, které proběhly na tomto pracovišti po reformě v roce 2012. Jak uvádím v teoretické části této práce, hlavní důsledkem sociální reformy pro sociální pracovníky i klienty bylo převedení výplaty nepojistných sociálních dávek z obcí s rozšířenou působností na Úřad práce. Tato změna by se měla odrazit v činnosti sociálních pracovníků, tedy i v popisu jejich pracovních činností.

Analýzu jsem rozdělila na popis náplně práce, která platila před sociální reformou do roku 2012 (viz příloha 2), a popis té, která vznikla po sociální reformě (viz příloha 3). V následující kapitole potom provedu shrnutí této analýzy.

5.3.1 Analýza náplně práce sociálních pracovníků před sociální reformou

Náplň práce sociálního pracovníka platná před 1. 1. 2012 na Odboru sociálních věcí na Městském Úřadě Šternberk není nějak strukturovaná a činnosti jsou vyjmenovány v bodech.

Popis pracovních činností, který vznikl před tím, než vešla v platnost sociální reforma, se z velké části zabývá vymezením výplaty nepojistných sociálních dávek. Výkon sociální práce je popsán jen na začátku náplně práce ve dvou bodech:

„Zaměstnanec vykonává tyto činnosti:

- *poskytuje základní sociální poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení*
- *poskytuje sociální poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení.*¹²²

Z terénní sociální práce je v dokumentu uvedeno, že sociální pracovník provádí šetření v domácnostech. Zbylá část náplně práce již popisuje hlavně to, že sociální pracovník rozhoduje o dávkách pomoci v hmotné nouzi a o dávkách sociální péče pro zdravotně postižené občany. Sociální pracovník tedy mohl rozhodovat o zamítnutí, snížení, zastavení výplaty dávek či o přeplatku na dávce. Podle činností uvedených v náplni práce s tím souvisela značná administrativa, protože pracovník musel zpracovávat záznamy, výzvy k doplnění údajů, vkládat údaje do počítačového programu atd. V náplni práce jsou uvedeny všechny významné právní normy, které by měl zaměstnanec znát. Pracovní náplň je ukončena poučením o zachování mlčenlivosti o skutečnostech vzniklých při výkonu zaměstnání.

5.3.2 Analýza náplně práce po sociální reformě

Sociální pracovník, který se řídí touto náplní práce, vykonává zároveň funkci kurátora pro dospělé. První polovina náplně práce se věnuje popisu činností a povinností kurátora pro dospělé. V druhé polovině je popsán výkon

¹²² Příloha 2: Náplně práce sociálního pracovníka před 1. 1. 2010. Odbor sociálních věcí, Městský úřad Šternberk.

sociální práce. V závěru pracovní náplně jsou uvedeny zákony, jež musí sociální pracovník znát.

Mezi povinnosti sociálního pracovníka v oblasti přímé sociální práce podle náplně práce patří: poskytování základního sociálního poradenství o řešení nepříznivé situace, vyhledávání klientů, posuzování životní situace klienta, individuální plánování cílů klienta, realizace přímé sociální práce s klientem a spolupráce s dalšími subjekty při řešení životní situace klientů.¹²³

V náplni práce po reformě je vidět důraz na individuální práci s klientem, která je zaměřená na plánování klientových cílů a také na změnu klienta a jeho prostředí.

Sociální pracovník má podle pracovní náplně i jiné úkoly, třeba správu rozpočtu odboru sociálních věcí nebo zajištění pohřbení osob, u kterých to nikdo nezajistil ve lhůtě 96 hodin. Je zde také kladen důraz na vzdělávání zaměstnance, kdy je jeho povinností zvyšovat svoji odbornou úroveň.

5.3.3 Shrnutí srovnávací analýzy náplně práce před a po sociální reformě

Z náplně práce sociálních pracovníků před reformou jasně vyplývá, že hlavní činností sociálních pracovníků byla výplata dávek a s ní související administrativní agenda. Před sociální reformou měli sociální pracovníci poskytovat jen základní sociální poradenství a celkově pro přímou sociální práci byl v popisu práce vymezen jen malý prostor.

Se změnou legislativy od roku 2012 přichází i změna náplně práce sociálních pracovníků. Díky snížení administrativy s odejmutím výplaty dávek můžou sociální pracovníci vykonávat jiné činnosti. Obce ztratili své ekonomické nástroje, pomocí nichž vykonávaly sociální politiku (viz kapitola 1.3 Nástroje sociální politiky). Takže se objevuje otázka, jaký vliv má převedení výplaty dávek na klienty? Předtím jednali se sociálním pracovníkem většinou hlavně proto, aby získali peněžní dávky. Nyní mají přijít za sociálním pracovníkem se svým sociálním problémem a společně s ním vypracovat plán, který je dovede k vytyčenému cíli.

¹²³ Příloha 3: Náplň práce sociálního pracovníka po 1. 1. 2010. Odbor sociálních věcí, Městský úřad Šternberk.

Na základě rozhovoru s vedoucí Odboru sociálních věcí na Městském úřadě ve Šternberku můžu konstatovat, že před sociální reformou bylo na tomto pracovišti více sociálních pracovníků a všichni vykonávali všechny činnosti v oblasti sociální práce spadající do náplně práce odboru. Zabezpečovali jak výplatu sociálních dávek, tak zároveň i sociální poradenství a terénní sociální práci. Po sociální reformě se zmenšil počet pracovních úvazků, takže nyní jsou konkrétně na tomto pracovišti pouze dva sociální pracovníci, kteří kromě toho vykonávají i další kumulované funkce (např. funkci kurátora pro dospělé).¹²⁴

Sociální práce před sociální reformou byla pro sociální pracovníky na obcích s rozšířenou působností v jistém ohledu jednodušší, protože nemuseli klienty tolik vyhledávat. Klienti přicházeli na obce s rozšířenou působností sami s žádostí o pomoc. Některým klientům šlo pouze o pomoc finanční, ale sociální pracovníci jim k tomu mohli poskytnout i sociální poradenství. Po sociální reformě právě ti klienti, kteří nestojí o komplexní řešení jejich situace a zajímají se pouze o finanční podporu, se často ani na obec s rozšířenou působností nedostaví.¹²⁵ Změnu postoje některých klientů k obcím s rozšířenou působností dobře vystihla vedoucí Odboru sociálních věcí ve Šternberku v provedeném rozhovoru.

„Tím, že jsme přestali vyplácet dávky, tak klienti nás, někteří klienti, nás nepovažují za úřad, ke kterému by měli chodit řešit svoje problémy. Řeší je jen a jen na Úřadě práce – řeší vlastně jen finanční problémy a ty ostatní problémy neřeší. My jsme to tady dřív dělali komplexně a někdy – nedá se říct, že proti vůli toho klienta a někdy jsme ho třeba na ten problém upozornili. Šli jsme víc jakoby do detailů do té životní situace, což teď kom se neděje, protože oni sem nepřijdou. Oni opravdu řeší jen svoje dávky a jdou na ten Úřad práce. Sem přijdou až opravdu, když už neví kudy kam a když už jim kolikrát ani není pomoci.“¹²⁶

¹²⁴ Příloha 4: Rozhovor s vedoucí Odboru sociálních věcí na Městském úřadě ve Šternberku. ř. 4 - 12.

¹²⁵ Tamtéž. ř. 14 - 23.

¹²⁶ Tamtéž. ř. 79 - 88.

Po sociální reformě mají sociální pracovníci na obcích s rozšířenou působností větší možnost věnovat se jednotlivým případům klientů více do hloubky, ale pokud se nahromadí velké množství případů, tak je musí žádat o spolupráci i jiné organizace.¹²⁷ Spolupráce s jinými organizace je podstatnou součástí sociální práce na obcích s rozšířenou působností.

¹²⁷ Tamtéž. ř. 67 – 69.

SHRnutí PRAKTICKÉ ČÁSTI

Praktická část je rozdělená do dvou kapitol. První kapitole popisují výzkum obecně a definují v ní kvalitativní výzkum, zvolené cíle, výzkumnou metodu a vzorek. Samotný výzkum je potom rozdělen na dvě části, a to na část zabývající se analýzou pracovních náplní sociálních pracovníků na „trojkových“ obcích v Olomouckém kraji a další část, ve které porovnávám náplň práce sociálního pracovníka před sociální reformou a po sociální reformě.

Náplně práce sociálních pracovníků mají dosti podobný obsah, protože jejich obsah byl vytvářen pod metodickým vedením Krajského úřadu Olomouckého kraje a při vzájemné spolupráci jednotlivých vedoucích sociálních odborů obcí s rozšířenou působností.¹²⁸

Pokud se na tvorbu pracovních náplní podívám z personálního pohledu (viz kapitola 3.5 Obecný obsah náplně práce z personálního hlediska), tak podle mého názoru nebyla při tvorbě náplní práce sociálních pracovníků využita analýza pracovního místa a asi by to ani nebylo vhodné. Vzhledem k tomu, že náplně práce mají svůj obsah doporučen dokumenty MPSV ČR a vedoucí obcí s rozšířenou působností je tvoří ve spolupráci s Krajským úřadem Olomouckého kraje.

Samotná analýza náplní práce ukázala, že rozsah činností sociálních pracovníků je obsáhlý. Činnosti sociálních pracovníků jsou většinou rozděleny na výkon státní správy a samosprávy, což potvrdilo tzv. dvojí regulaci, tedy soukromoprávní i veřejnoprávní. Také množství předpisů, které ovlivňují činnost sociálních pracovníků, se potvrdilo, jak uvádím v kapitole 3.4 Výkon zaměstnání sociálního pracovníka na obcích. Dokonce je právních předpisů v některých případech i mnohem víc, v závislosti na tom, jestli sociální pracovník vykonává i nějaké další kumulované funkce (viz činnosti uvedené v kategorii A).

¹²⁸ Příloha 4: Rozhovor s vedoucí Odboru sociálních věcí na Městském úřadě ve Šternberku. s. 54 – 56.

V druhé části praktické části jsem se zaměřila na srovnávací analýzu pracovní náplně před sociální reformou a náplně práce po reformě. Při srovnávání náplní práce se jasně promítнуo odstranění výplaty dávek na složení pracovních činností. Co se týká vztahu ke klientovi, tak náplň práce by po reformě měla směřovat spíše k nedirektivnímu přístupu. Tak usuzuji podle toho, že před reformou měl sociální pracovník moc nad výplatou dávky, což pro klienta mělo mocenský význam. Z pohledu klienta tak měl sociální pracovník nad ním mocenskou převahu. Odejmutí výplaty dávek tento vztah více zrovnoprávnilo a sociální pracovník, má nyní více prostoru pro přímou sociální práci s klientem. Zde se právě ukazuje i přesun ke komunikativnímu paradigmatu, kdy sociální pracovník s klientem uzavírá ústní dohodu o spolupráci, jak je uvedeno v Doporučeném postupu.

Všechny zkoumané náplně práce mají někdy dosti obecný charakter, což se domnívám, že bylo i záměrem při jejich tvorbě, aby činnosti sociálních pracovníků nebyly náplní práce nějak limitovány. Tím myslím, že třeba v náplni práce není vymezena cílová skupina nebo okruh sociálních problémů, kterými se sociální pracovník zabývá. Takže pokud mám vybrat, jestli se při tvorbě náplní práce sociálních pracovníků přiklání více k polyvalenci nebo ke specializaci, tak podle zkoumaných náplní si zvolili spíše polyvalenci. Samozřejmě někteří sociální pracovníci byli podle náplní práce z části specializovaní, např. jako sociální kurátor, veřejný opatrovník nebo romský poradce.

Při plánování projektu této diplomové práce jsem pro zkoumání problematiky náplní práce zvolila kvalitativní přístup, ale na základě výsledků analýzy náplní práce mohu konstatovat, že i jiné typy výzkumu by mohly přinést zajímavé výsledky a jiný pohled na problematiku. Možností, jak zkoumat danou problematiku, je celá řada. Vzhledem k charakteru dané problematiky bych jako další vhodný typ výzkumu zvolila smíšený přístup, jež kombinuje kvantitativní a kvalitativní výzkum. Kombinace dotazníků zaměřených na práci sociálních pracovníků na „trojkových“ obcích a zúčastněného pozorování sociálních pracovníků při výkonu sociální práce by jistě přinesla hlubší vhled do problematiky. Na druhou stranu

i kvantitativní přístup zaměřený na sociální pracovníky a zároveň na jejich klienty by mohl ukázat odlišné pohledy na daný problém, kdy by bylo možné např. pomocí dotazníků zkoumat změny způsobené sociální reformou. Pokud bych měla vybrat pouze kvalitativní přístup, tak bych zvolila zúčastněné pozorování mezi sociálními pracovníky a jejich klienty doplněné nestandardizovanými rozhovory. Zajímavé z hlediska získaných výsledků by mohlo být následné porovnání dat získaných z pozorování a rozhovorů s daty, které jsem získala z náplní práce sociálních pracovníků. Díky tomu by bylo možné zjistit, jestli to, co sociální pracovníci vykonávají při každodenní činnosti, skutečně odpovídá i jejich náplni práce.

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo přiblížit danou problematiku a pomocí rámcové analýzy náplní práce sociálních pracovníků popsat práci sociálních pracovníků na vybraných obcích s rozšířenou působností po sociální reformě.

První tři kapitoly práce jsou teoretickým ukotvením daného problému, kdy jsem pracovala na základě odborné literatury a příslušné legislativy. Nejprve jsem definovala pojmy související se sociální prací. Začala jsem vymezením sociální politiky a jejích cílů, nástrojů, funkcí, objektů a subjektů, protože od sociální politiky se odvíjí výkon sociální práce. V druhé kapitole jsem se již zaměřila na sociální správu v ČR, kdy jsem definovala její odvětví a ústřední orgány. Také jsem popsala legislativní úpravu a změny, které způsobila sociální reforma. Poslední kapitolou teoretické části je kapitola zaměřená na profesi sociálního pracovníka. Součástí této kapitoly je vymezení stanovených předpokladů pro výkon profese sociálního pracovníka. Také jsem se věnovala psychologickému pohledu na sociální práci jako na pomáhající profesi a na vztah ke klientovi, kdy jsem se zabývala přístupy ke klientovi a změnou paradigmatu v sociální práci. V závěru této kapitoly jsem popsala tvorbu náplně práce a přesněji vymezila obsah náplně práce sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností.

V praktické části jsem se zaměřila na pracovní náplně sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností. První kapitolu praktické části jsem využila pro obecné uvedení typu výzkumu, cílů, metod a vzorku. Pro svůj empirický výzkum jsem zvolila přístup kvalitativní, protože mým záměrem bylo analyzovat pracovní náplně do hloubky a popsat jejich obsah a vzájemné odlišnosti. Poslední kapitola empirické části je věnována samotnému výzkumu a je rozdělena na dvě části, přičemž první se zabývá analýzou náplní práce sociálních pracovníků na „trojkových“ obcích a druhá část je zaměřená na srovnání náplní práce před a po sociální reformě.

Mimo jiné praktická část ukázala náročnost výkonu povolání sociálního pracovníka na obcích. Je jasné, že z hlediska psychické zátěže je profese sociálního pracovníka sama o sobě velmi zatěžující. K tomu navíc

velký rozsah činností sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností a také velké množství předpisů, které při své práci musí dodržovat, tuto práci činí mnohem náročnější.

Cílem první analýzy náplní práce v praktické části bylo popsat, jak byly na jednotlivých obcích s rozšířenou působností stanoveny činnosti v pracovních náplních sociálních pracovníků. Na základě získaných výsledků mohu tvrdit, že v pracovních náplních sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností v Olomouckém kraji nejsou zásadní odlišnosti. Většinou se tyto náplně práce od sebe odlišují pouze v přidělených specifických činnostech či v kumulovaných funkcích. To je způsobeno také tím, že při jejich tvorbě měli vedoucí sociální odborů na obcích s rozšířenou působností k dispozici stejné dokumenty a jejich obsah spolu konzultovali. Při srovnávací analýze náplní práce před sociální reformou a po ní jsem se snažila ukázat, jaké změny způsobila sociální reforma v obsahu náplně práce sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností. Hlavní změnou je odejmutí agendy výplaty sociálních dávek.

Převedení výplaty nepojistných sociálních dávek hodnotím jako pozitivní důsledek sociální reformy. Na základě analýzy mohu konstatovat, že díky odejmutí agendy výplaty dávek získali sociální pracovníci nové kompetence a povinnosti. Hlavním přínosem je, že nyní mají sociální pracovníci více času věnovat se aplikaci metod přímé sociální práce s klienty díky snížení administrativy.

Náplně práce mají spíše obecnější charakter, takže je z nich jen těžko možné odvodit stanovení kompetencí sociálních pracovníků při každodenní práci. Z toho vyplývá, že se při jejich tvorbě vedoucí jednotlivých pracovišť moc nepřikláněli k nadměrné specializaci činností. Na základě toho bych při dalším zkoumání dané problematiky zvolila výzkum z jiného pohledu. Zajímavé výsledky by mohlo přinést výzkumné šetření přímo se sociálními pracovníky a klienty, které by se zaměřilo na možné proměny jejich vzájemného vztahu spíše z psychologického pohledu. Na základě toho by bylo možné ukázat změny paradigmatu v sociální práci a změnu typu vztahu ke klientovi.

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Vážanská Kateřina

Název katedry a fakulty:

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie, FF UP

Název práce:

Náplně práce sociálních pracovníků na obcích s rozšířenou působností po reformě veřejné správy v roce 2012

Počet znaků: 125 907

Počet příloh: 4

Počet titulů použité literatury: 57

Klíčová slova:

sociální práce, sociální pracovník ve státní správě, legislativa, náplň práce sociálních pracovníků, reforma, analýza dokumentů

Hlavním cílem diplomové práce je přiblížit danou problematiku a pomocí rámcové analýzy náplní práce sociálních pracovníků popsat práci sociálních pracovníků na vybraných obcích s rozšířenou působností po sociální reformě. Diplomová práce je rozdělená na část teoretickou a praktickou. V teoretické části se zabývá popisem sociální politiky a dalších souvisejících pojmů. Dále se zaměřuje na sociální správu v ČR a příslušnou legislativu. V závěru teoretické části je popsán výkon povolání sociálního pracovníka na obcích a jeho pracovní náplň na základě příslušných právních norem. Praktická část práce je založená na kvalitativní výzkumu pomocí metody analýzy pracovních náplní sociálního pracovníku na obcích s rozšířenou působností v Olomouckém kraji a také se zabývá srovnáním náplní práce před a po sociální reformě.

ANNOTATION

Surname and name of the author: Vážanská Kateřina

Name of Department and Faculty:

The Department of Sociology, Andragogy and Cultural Anthropology The Philosophical Faculty UP

Thesis title:

Workload of social workers at municipalities with extended competence after the reform of public administration in 2012

Number of characters: 125 907

Number of attachments: 4

The number of titles used literature: 57

Keywords:

social work, social worker in public administration, law, workload of social workers, reform, analysis of documents

The main objective of this thesis is to describe the issue and using framework analysis of the job description of social workers describe the work of social workers in selected municipalities with extended powers for social reform in the 2012. The thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part deals with the description of social policy and other related concepts. It also focuses on social management in the Czech Republic and relevant legislation. At the end of the theoretical part is described the profession of social worker in municipalities and its workload under the applicable legal standards. The practical part is based on qualitative research using the analysis method of workloads of social workers in municipalities with extended powers in the Olomouc Region and also deals with comparison of job descriptions before and after social reform.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Literatura:

1. ARMSTRONG, Michael. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Grada, c2002, 856 s. ISBN 80-247-0469-2.
2. BARTOŇKOVÁ, Hana a Dušan ŠIMEK. *Andragogika: studijní texty pro distanční studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, 65 s. ISBN 80-244-0394-3.
3. DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.
4. DRIJÁKOVÁ, Irena. Sociální pracovník a jeho postavení v různých oblastech sociální správy. In: *Profesionalita, perspektivy a rozvoj sociální práce*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, s. 158-165. ISBN 978-80-7435-359-8.
5. DUKOVÁ, Ivana, DUKA, Martin a KOHOUTOVÁ, Ivana. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 200 s. ISBN 978-80-247-3880-2.
6. GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 208 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4733-791.
7. HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Vyd. 1. Praha: Osmium, vydavatelství a nakladatelství, 1999, 167 s. Pedagogika (Grada). ISBN 80-902-0818-5.
8. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
9. KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Vyd. 7., V Portálu 6. Praha: Portál, 2013, 147 s. ISBN 978-802-6205-289.
10. KOUBEK, Josef. *Řízení lidských zdrojů: základy moderní personalistiky*. 4. rozš. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2007, 399 s. ISBN 978-80-7261-168-3.

11. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 542 s. ISBN 978-807-3575-854.
12. LAAN, Geert van der. *Otázky legitimity sociální práce: pomoc není zboží: texty k sociální práci. Sv. 1*. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 1999. 260 s. ISBN 80-85834-41-3.
13. LUDEWIG, Kurt. *Základy systemické terapie*. Vyd. 1. Překlad Jana Bílková. Praha: Grada, 2011, 111 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4735-214.
14. LUDEWIG, Kurt. *Systemická terapie: Základy klinické teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Pallata, 1994. 150 s. ISBN 80-901710-0-1.
15. MATOUŠEK, Oldřich. *Encyklopedie sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, 570 s. ISBN 978-802-6203-667.
16. MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2012, 439 s. ISBN 978-80-262-0211-0.
17. MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8548-2.
18. NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, 2001. 168 s. ISBN 80-903070-0-0.
19. NOVOTNÁ, Věra a Věra SCHIMMERLINGOVÁ. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1992, 128 s. ISBN 80-706-6483-5.
20. PETRÁŠEK, Josef. *Sociální politika*. Vyd. 2., dopl. a rozš. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2014. 140 s. ISBN 978-80-7452-033-4.
21. POTŮČEK, Martin. *Sociální politika*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakl., 1995, 142 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-858-5001-X.
22. POTŮČEK, Martin a kol. *Veřejná politika*. Upr., dopl. a aktualiz. vyd. v českém jazyce. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005. 399 s. Studijní texty; sv. 35. ISBN 80-86429-50-4.

23. STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVA. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie* Přel. S. Ježek. 1.vyd. Boskovice: Albert, 1999, 196 s. ISBN 80-858-3460-X.
24. ŠPILÁČKOVÁ, Marie a Eva NEDOMOVÁ. *Metody sociální práce s jednotlivcem*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013, 83 s. ISBN 978-80-7464-434-4.
25. TOMEŠ, Igor. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*. Vyd. 2. rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009, 304 s. ISBN 978-807-3674-830.
26. TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 439 s. ISBN 978-80-7367-680-3.
27. ŽIŽKOVÁ, Jana a KREBS, Vojtěch. *Základy sociální politiky*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1993. 157 s. ISBN 80-7079-975-7.

Prameny:

1. Cílem reformních změn je zvýšení dostupnosti služeb úřadu práce. *Sociální práce / Sociálna práca / Czech and Slovak Social Work*. 2012, č. 3.
2. Dokument MPSV ČR *Doporučený postup č. 1/2012 k realizaci metod sociální práce na obcích podle ustanovení § 92, § 93, § 93a a § 94 zákona o sociálních službách, a podle ustanovení § 7, § 63, § 64. a § 65 zákona o pomoci v hmotné nouzi*.
3. Materiál MPSV ČR „*Vymezení sociální práce na obecní a krajské úrovni ve výkonu přenesené a samostatné působnosti*“ (Podklady pro podobu sociální práce v přenesené působnosti).
4. TOMEŠ, Igor. Pomůže nová právní úprava profese rozvoji sociální práce. *Fórum sociální práce = Social work forum*. 2013, č. 2. DOI: ISSN 1804-3070.

Právní normy:

1. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

3. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů.
5. Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů.

Dostupné online:

1. *Etika sociální práce – principy: Návrh, přijatý valným shromážděním IFSW (Mezinárodní federace sociálních pracovníků)*. Austrálie, 2004. Dostupné z:
http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf.
2. Historie. *Společnost sociálních pracovníků ČR* [online]. 2014 [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/historie>.
3. Městský úřad Hranice. *Město Hranice* [online]. 2014 [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: <http://www.mesto-hranice.cz/cs/pro-obcany//mestsky-urad/struktura-uradu>.
4. Obce. *Portál územního plánování – portal.uur.cz* [online]. © 2002–2014, 30. 7. 2014 [cit. 2014-10-16]. Dostupné z: <http://portal.uur.cz/spravni-usporadani-cr-organy-uzemniho-planovani/obce.asp>.
5. Odbor sociální a správní. *Město Litovel* [online]. © 2000-2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.litovel.eu/cs/urad/mestsky-urad-litovel/odbory-uradu/odbor-socialni-a-spravni.html>.
6. Odbor sociálních věcí a školství. *Statutární město Přerov* [online]. © 2000-2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z:
<http://www.prerov.eu/cs/magistrat/o-magistratu/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci-a-skolstvi/>.

7. Odbor sociálních věcí a zdravotnictví. *Jeseník* [online]. 2014 [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: <http://www.jesenik.org/odbory-meu/8851-odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi.html>.
8. Odbor sociálních věcí a zdravotnictví. *Uničov* [online]. 2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.unicov.cz/odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi/os-1026/p1=13456>.
9. Odbor sociálních věcí. *Mohelnice* [online]. © 2007 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.mu-mohelnice.cz/odbor-socialnich-veci/os-3688/p1=78471>.
10. Odbor sociálních věcí. *Oficiální stránky města Konice* [online]. © 2006- [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.konice.cz/showdoc.do?docid=95>.
11. Odbor sociálních věcí. *Statutární město Olomouc* [online]. © 2012 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.olomouc.eu/magistrat/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci/odbor>.
12. Odbor sociálních věcí. *Město Šternberk* [online]. 23.03.2012 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.sternberk.eu/mestsky-urad/informace-z-odboru/odbor-socialnich-veci/zamestnanci.html>.
13. Odbor sociálních věcí. *Šumperk* [online]. 30.10.2007, 30.9.2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.sumperk.cz/cs/sprava-mesta/odbory-mestskeho-uradu/odbor-socialnich-veci.html>.
14. Oddělení sociální péče a prevence. *Oficiální internetový informační portál města Zábřeh* [online]. © 2014 [cit. 2014-11-06]. Dostupné z: <http://www.muzaabreh.cz/component/resource/list/struktura-meu-zabreh/odbor-socialnich-veci/90-oddeleni-socialni-pece-a-prevence>.
15. Profil organizace. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2014 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/profil-organizace/>.
16. Co nového přináší sociální reforma. *Sociální reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z:

http://socialnireforma.mpsv.cz/files/clanky/7/MPSV_Socialni_Reforma_Plakat_01_Socialni_reforma_bez_spadavky.pdf.

17. Sociální pracovník a pracovník v sociálních službách. In: *Sociální revue: Sociální práce a společenské otázky* [online]. 4. 1. 2007 [cit. 2014-12-04]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz/item/socialni-pracovnik-a-pracovnik-v-socialnich-sluzbach>.
18. Státní úředník. MPSV ČR. *Sociální reforma* [online]. 2011 [cit. 2014-05-01]. Dostupné z: <http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/7#2.2>.
19. O Úřadu práce České republiky. *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Úřad práce České republiky* [online]. © 2002 - 2012 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/oup>.
20. Vláda přijala základní body Sociální reformy I. Tisková zpráva z 18. 5. 2011. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Média a veřejnost. Tiskové zprávy MPSV. Rok 2011. Tiskové zprávy (květen). © *MPSV ČR 2011*. [online]. Publikováno 18. 5. 2011 [cit. 5. 2. 2014]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10810/tz_180511a.pdf.

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
KÚ	Krajský úřad
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí

SEZNAM TABULEK

1. Tabulka č. 1: Základní soustavy veřejnoprávní sociální správy v ČR
2. Tabulka č. 2: Seznam obcí s rozšířenou působností v Olomouckém kraji
3. Tabulka č. 3: Kategorizace činností sociálních pracovníků

SEZNAM PŘÍLOH

- 1) Doporučena podoba náplně práce sociálního pracovníka na obci
- 2) Náplň práce sociálního pracovníka před 1. 1. 2012
- 3) Náplň práce sociálního pracovníka po 1. 1. 2012
- 4) Rozhovor s vedoucí Odboru sociálních věcí na Městském úřadě ve Šternberku

PŘÍLOHY

Příloha 1 - Doporučená podoba náplně práce sociálního pracovníka na obci

1. Zabezpečuje agendu sociální práce v přenesené působnosti na obci
2. Při výkonu své činnosti se řídí předpisy v oblasti sociální práce na obci a vnitřními předpisy úřadu
3. Vytváří koncepční materiály (metodické a analytické) pro sociální práci v obci a sociální či související služby
4. Spolupracuje s jinými státními, samosprávnými či neziskovými institucemi.
5. Podílí se na propagaci a seznamování nabídky obce v agendě sociální práce v přenesené působnosti občanům obce s pověřeným úřadem (případně obce s rozšířenou působností)
6. Pomocí depistáže vyhledává a navazuje kontakt s potenciálním klientem v jejich přirozeném prostředí.
7. Provádí sociální šetření v rámci výkonu agendy sociální práce na obci v přenesené působnosti.
8. Provádí posouzení životní situace klienta.
9. Provádí přímou sociální práci s klientem zaměřenou na změnu klienta.
10. Provádí zplnomocnění klientů, aby dokázali sami ovlivňovat své sociální prostředí a měnit podmínky svých životů.
11. Provádí sociální práci zaměřenou na změnu sociálního prostředí obce a klienta
12. Spolupracuje s navazujícími organizacemi při řešení životní situace klienta.
13. Spoluvytváří a koordinuje preventivní aktivity, jejichž cílem je předcházet vzniku nepříznivých životních situací klientů.
14. Pomáhá klientovi s formulací zakázky, provází klienta tvorbou, realizací a vyhodnocením individuálního plánu.
15. Monitoruje a spolupracuje se subjekty, které navazují na vlastní výkon svoji pracovní činnosti za účelem koordinace jejich aktivit ve prospěch klienta (budování neformální a formální sítě)
16. Poskytuje metody sociální práce klientovi podle potřeby řešení sociálního problému
17. Zpracovává Standardizovaný záznam sociálního pracovníka a další dokumentaci

18. Vede podklady a zpracovává údaje pro souhrnné statistiky
19. Poskytuje základní sociální poradenství
20. Vzdělává se ve svém oboru
21. Dodržuje ustanovení zákona o ochraně osobních údajů, interní předpisy, pokyny a všechna další opatření, která byla přijata z důvodu zajištění ochrany osobních údajů.
22. Dodržuje etické zásady sociálního pracovníka.
23. Nakládá s osobními údaji, k nimž má z důvodu své pracovní činnosti přístup, takovým způsobem, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu jiných osob k těmto údajům, k jejich zneužití, zničení či ztrátě, neoprávněnému zpracování, poskytování jiným osobám nebo použití k jinému účelu než k jakému je oprávněn je používat v souvislosti s výkonem svojí pracovní činnosti.
24. Zachovává mlčenlivost o všech osobních (důvěrných) údajích

Zdroj: Doporučený postup č. 1/2012 k realizaci metod sociální práce na obcích podle ustanovení § 92, § 93, § 93a a § 94 zákona o sociálních službách, a podle ustanovení § 7, § 63, § 64. a § 65 zákona o pomoci v hmotné nouzi. s. 23-24.

Příloha 2 – Náplň práce sociálního pracovníka před 1. 1. 2012

Městský úřad Šternberk
Odbor sociální věci

Popis pracovní činnosti před 1. 1. 2012

<p>Zaměstnanec vykonává tyto činnosti:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ poskytuje základní sociální poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení▪ poskytuje sociální poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení▪ podává základní informace▪ rozhoduje o dávkách v hmotné nouzi a o dávkách sociální péče pro zdravotně postižené občany▪ vystavuje oznámení o výši dávky pomoci v hmotné nouzi▪ vystavuje rozhodnutí o zamítnutí, odejmutí, snížení, zastavení výplaty dávky, o přeplatku na dávce, rozhodnutí o posuzování neodůvodnitelné zátěže pro systém pomoci v hmotné nouzi a rozhodnutí v případě podání námítky žadatelem u příslušného orgánu v hmotné nouzi▪ vystavuje usnesení o přerušení řízení, o zastavení řízení▪ vyznačuje právní moci▪ zpracovává záznamy z jednání▪ zpracovává výzvy k doplnění údajů▪ kontroluje úplnost žádostí, poučení o doplnění,▪ zadává údaje do PC, pracuje s aplikačním programem, hodnotí plnění podmínek, zda se jednotlivec nebo rodina nachází v hmotné nouzi▪ provádí šetření v domácnostech▪ vede evidenci veřejné služby v působnosti odboru sociálních věcí▪ ověřuje skutečnosti, které jsou rozhodné pro poskytování dávek hmotné nouze, spolupracuje s ostatními odbory, s obecními úřady, soudy, Policií ČR, Městskou policií, správou sociálního zabezpečení, úřadem práce, Magistrátem města Olomouc, apod.	

- vyčísluje přeplatky na dávkách, vystavuje rozhodnutí o přeplatcích, pravidelně sleduje úhradu vzniklých přeplatků
- vede spisy žadatelů o dávky pomoci v hmotné nouzi a spisy žadatelů o dávky pro zdravotně postižené občany
- připravuje podklady k výplatě dávek pomoci v hmotné nouzi a pro zdravotně postižené občany
- vypracovává posudky a dotazy pro Policii ČR, Městskou policii, soudy, notářství
- vyřizuje podněty a dotazy občanů týkající se sociálních věcí
- vede evidenci odvolání proti rozhodnutí vydané odborem sociálních věcí, zajišťuje postoupení odvolání Krajskému úřadu Olomouckého kraje, aktivně spolupracuje s odborem sociálních věcí Krajského úřadu Olomouckého kraje
- vede evidenci smluv odboru sociálních věcí, zodpovídá za jejich evidenci v podsystému GINIS
- zpracovává podklady pro statistiky
- zvyšuje svou odbornou úroveň, zúčastňuje se odborných porad, seminářů, školení
- zaměstnanec je povinen znát právní normy související s výkonem pracovního zařazení, aktivně je sledovat a zavádět do praxe jejich aktuální legislativní změny. Jedná se především o tyto právní normy:
 - Zákon č.100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
 - Zákon ČNR č.114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
 - Zákon ČNR č.582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
 - Zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů,
 - Zákon č.109/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách,

- Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů,
 - Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů,
 - Vyhláška MPSV ČR č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
 - Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- plní další úkoly dle pokynů nadřízených
 - v pracovněprávních vztazích je zaměstnanec přímo podřízen vedoucímu odboru sociálních věcí
 - plní další úkoly dle pokynů nadřízených v souladu se zařazením uvedeným v pracovní smlouvě
 - zaměstnanec je povinen dodržovat a řídit se vnitřními předpisy Města Šternberka
 - zaměstnanec je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozvěděl při výkonu zaměstnání a které v zájmu zaměstnavatele nelze sdělovat jiným osobám

Příloha 3 - Náplň práce sociálního pracovníka po 1. 1. 2012

Městský úřad Šternberk
Odbor sociální věci

Popis pracovní činnosti po 1. 1. 2012

<p>K zabezpečení úkolů na úseku kurátora pro dospělé:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ samostatně provádí výkon náročných specializovaných agend - sociálně právní poradenství občanům společensky nepřízpůsobeným, tj. pomoc občanům propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, pomoc občanům, proti nimž je vedeno trestní řízení a kteří ji potřebují k překonání nepříznivých sociálních dopadů (sociální vyloučení), pomoc občanům závislým na alkoholu nebo jiných toxikomaniích, kteří sociální péči potřebují v řešení sociálních situací, pomoc občanům žijícím nedůstojným způsobem života, dále pomoc občanům propuštěným ze školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy po dosažení zletilosti	
<ul style="list-style-type: none">▪ samostatně zajišťuje sociální diagnózy, terapie, realizuje nebo prosazuje sociální opatření, provádí odborné práce při socializaci a resocializaci, zajišťuje zprostředkování pomoci poradenských, zdravotnických a jiných odborných pracovišť, úřadů práce, probační a mediační služby, charitativních a jiných organizací▪ zajišťuje spolupráci se zařízeními pro výkon vazby i výkonu trestu odnětí svobody, soudy, orgány činnými v trestním řízení, orgány samosprávy, se zařízeními pro výkon ústavní a ochranné výchovy osob starších 18-ti let, spolupracuje se zařízeními pro realizaci soudem uložených omezení a povinností▪ pomoc osobám propuštěným ze zařízení pro výkon trestu odnětí svobody nebo vazby, příp. z ústavní nebo ochranné výchovy osoby starší 18-ti let, aby se co nejvhodněji začlenili do společnosti, v odůvodněných případech	

pomáhá s ubytováním mladým lidem propuštěným do dovršení 18-ti let z ústavní nebo ochranné výchovy

- navrhuje peněžité a hmotné dávky pro občany společensky nepřizpůsobené podle příslušného právního předpisu.
- koordinuje práce s klienty ve správním obvodu obecního úřadu s rozšířenou působností
- na základě požadavků orgánů činných v trestním řízení podává kvalifikované zprávy, např. k podmíněnému propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody. K tomu využívá individuální pohovor, šetření poměrů, informací obecních úřadů, státních orgánů a zdravotních zařízení, zaměstnavatele, apod.
- na základě vyžádání poskytuje aktuální zprávy pro potřeby správního, občanskoprávního řízení, státního zastupitelství, probační a mediační služby, vězeňské služby
- samostatně zajišťuje informace a odborné podklady včetně jejich zpracování, které jsou důležité pro sociální práci a terapii klientů.
- zachovává povinnou mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se při provádění sociálně – právní ochrany nebo v přímé souvislosti s tím seznámil.
- je povinen důsledně zabezpečit, ukládat a ochraňovat písemnosti obsahující osobní údaje, nakládat s osobními údaji tak, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům k jinému neoprávněnému zpracování či zneužití.
- vede evidenci a spisovou dokumentaci dle platných právních předpisů a dle pokynů vedoucí odboru (vedoucí oddělení), podílí se na zpracování statistických údajů

Zaměstnanec dále vykonává tyto činnosti:

- poskytuje základní sociální poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení včetně poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení

- vyhledává klienty cílových skupin (zdravotně postižení, osoby závislé na péči jiné osoby, osoby omezené nebo zbavené způsobilosti k právním úkonům, osoby ohrožené sociálním vyloučením, osoby, kterým hrozí ztráta příštího, nezaměstnaní a osoby s materiálními problémy, apod.) v jejich přirozeném prostředí
- provádí posouzení životní situace klienta formou zpracování standardizovaného záznamu sociálního pracovníka
- provádí individuální plánování cílů klienta
- realizuje přímou sociální práci s klientem zaměřenou na změnu klienta
- spolupracuje s neziskovými organizacemi, státními organizacemi, orgány veřejné správy, zdravotnickými zařízeními, soudy a odborníky (lékaři, psychology, speciálními pedagogy, apod.) na řešení životní situace klientů
- je vedoucí pošty odboru sociálních věcí
- zastupuje veřejného opatrovníka
- pomáhá osobám s různým stupněm omezení způsobilosti k právním úkonům v jejich sociálním prostředí zvládat nedorozumění, napětí nebo konflikty ve vzájemných vztazích
- účastní se jednání u soudů, notářství, policie ČR, ÚSP v zájmu opatrovaných osob
- zpracovává podklady pro statistiky
- je správcem rozpočtu odboru sociálních věcí, sleduje a kontroluje čerpání rozpočtu odboru sociálních věcí
- zajišťuje pohřbení osob, které nezajistila ve lhůtě 96 hodin žádná fyzická ani právnická osoba a z tohoto důvodu je povinna zajistit pohřbení obec, na jejímž území k úmrtí došlo
- ve věci dědictví pohřbených osob na náklady obce účastní se jednání u soudů, notářství, policie ČR
- zvyšuje svou odbornou úroveň, zúčastňuje se odborných porad, seminářů, školení
- zajišťuje úkoly v případě mimořádných situací v souladu s obecně platnými právními předpisy a vnitřními předpisy města

- v pracovněprávních vztazích je zaměstnanec přímo podřízen vedoucímu odboru sociálních věcí
- plní další úkoly dle pokynů nadřízených v souladu se zařazením uvedeným v pracovní smlouvě
- zaměstnanec je povinen dodržovat a řídit se vnitřními předpisy Města Šternberka
- je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozvěděl při výkonu zaměstnání a které podle zvláštních předpisů nebo v zájmu zaměstnavatele nelze sdělovat jiným osobám.

Jedná se především o tyto právní normy:

- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 93/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů a související vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážní, ve znění pozdějších předpisů,

➤ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha 4 – Rozhovor s vedoucí Odboru sociálních věcí na Městském úřadě ve Šternberku

Tazatel: KV

Respondent (Vedoucí Odboru sociálních věcí): JZ

1 *KV: Tak já bych se Vás zeptala paní JZ, jak se dotkla sociální reforma*
2 *Odboru sociálních věcí ve Šternberku z hlediska zaměstnanců a změny*
3 *pracovních činností?*

4 *JZ: Z hlediska zaměstnanců se nás dotkla trochu a velmi zároveň, protože*
5 *zaměstnanci, kteří měli na starosti vyplácení dávek, byli zároveň sociálními*
6 *pracovníky a dělali tak říkajíc všichni všechno. Nejdřív než vyplatili dávku,*
7 *tak se do každé rodiny šli podívat a tu sociální práci tam udělali. Po reformě,*
8 *když jsme některé pracovníky převedli na Úřad práce, tak se to změnilo zase*
9 *velmi, protože nám na sociální práci jako takovou zbylo strašně málo lidí.*
10 *V počtu lidí jsou to dva, ale v počtu úvazků 0,6, protože jsou tu dále ještě*
11 *kumulované funkce. Takže nám se ta práce strašně jakoby zmenšila. Ne*
12 *zmenšila práce, ta práce zůstala stejná, ale zmenšil se počet těch pracovníků.*

13 *KV: A předtím jich bylo kolik?*

14 *JZ: Předtím jsme těch pracovníků měli šest nebo sedm. Teď to přesně nemůžu*
15 *říct - myslím, že sedm...I když měli vyplácení dávek, tak měli k tomu ještě*
16 *tu sociální práci a všechno jsme to tak nějak jakoby skloubili*
17 *dohromady...Poté reformě už se to nedalo skloubit dohromady, protože*
18 *v počtu dvou pracovníků, když k tomu mají ještě opatrovnictví – máme*
19 *k tomu nějakou samosprávu a máme k tomu kurátora pro dospělé, tak je to*
20 *strašně malý prostor pro samotnou sociální práci...A já bych ještě řekla, že ta*
21 *sociální práce – ehm – byla jednodušší před tou reformou, protože jsme*
22 *nemuseli tak moc vyhledávat – ty lidi jsme tak trošičku měli jakoby pod*
23 *palcem...*

24 *KV: Díky té výplatě dávek?*

25 *JZ: Ano, díky té výplatě těch dávek.*

26 *KV: Ehm.*

27 *JZ: Zjistili jsme mnoho věcí, který teď třeba ani nezjistíme, protože to přešlo*
28 *na Úřad práce a podle našeho názoru Úřad práce sociální práci nedělá – jsou*

29 opravdu jenom „dávkaři“ a – podle našich zkušeností to ani neumí. Oni prostě
30 neumí tu sociální práci udělat, jednak nemají čas, to bych jako jim hrozně...

31 *KV: Aha.*

32 JZ: Jsou tam specializovaní pracovníci, ale – specializovaný pracovník, který
33 vyjde ze školy a začne dělat sociální práci, tak jí moc neumí – A navíc podle
34 našeho zjištění třeba u těch dávek byli přijmuti - byla přijata pracovnice, která
35 dřív se sociální prací neměla absolutně nic společného, ale to je jenom tak
36 jako na okraj, to je jenom můj soukromý subjektivní názor. Ale myslím si, že
37 to je tak.

38 *KV: Kromě těch dvou sociální pracovníků, jsou tady i další pracovníci?*

39 JZ: Ano, pracovníci sociální právních ochrany dětí...dále dva nebo tři
40 pracovníky na projekt...dva a půl pracovníků na projekt, kteří ale jsou taky
41 na sociálně právní ochranu.

42 *KV: A jen tak na okraj - na jaký projekt?*

43 JZ: Projekt na standardizaci. Teď kom děláme projekt, kdy tvoříme v sociálně
44 právní ochraně standardy, které jsou první od 1. 1. 2015 a na to nám bylo
45 umožněno – dva a půl pracovníků přijmout. Jsou tady jenom do června.
46 Kromě toho tady máme ještě pracovníci, která je taková asistentka agentury
47 pro sociální začleňování. Město Šternberk má smlouvu s agenturou pro
48 sociální začleňování a děláme jim takové administrativní práce. Tak tady
49 máme pracovníci, která je do konce března 2015 na 0,4 úvazku.

50 *KV: Ehm. Co se týče, té změny, tak když byla ta reforma a měla jste provést
51 reorganizaci pracoviště a změnit náplně práce, tak to jste vytvářela jak ty
52 náplně práce?*

53 JZ: Náplně práce jsme vytvářeli za konzultace nebo za metodického vedení
54 Krajského úřadu Olomouckého kraje. A tak nějak jsme to dělali i citem...A
55 taky po zkušenostech ještě s ostatními vedoucími ORPček – obecních úřadů
56 obcí s rozšířenou působností.

57 *KV: Ještě bych se zeptala, jestli si myslíte, že nyní mají ti pracovníci více
58 prostoru na tu sociální práci, když už nemusí řešit tu administrativu spojenou
59 s výplatou dávek?*

60 JZ: To je taky sporné. Oni můžou třeba jeden případ více rozpitvávat. Což se
61 nám stává, teďkom máme hodně seniorů – ehm, kteří buď žijí osaměle –
62 dávám jenom příklad, buď žijí osaměle, anebo jsou třeba zdravotně postižení,
63 tak my můžeme jít až úplně hodně do detailů a můžeme se tou prací jakoby
64 zabývat. Teď ta otázka zněla úplně jak?

65 *KV: Jestli mají větší možnost věnovat se klientovi a aplikovat metody sociální*
66 *práce?*

67 JZ: Ano, mají – mají, ale zase, když se nám těch případů naskytne více, tak
68 je musíme předávat jiným organizacím, musíme spolupracovat...třeba já
69 nevím, s pečovatelskou službou, s charitou. Nemůžeme to dělat sami, protože
70 to absolutně časově nezvládáme.

71 *KV: Tak ono je to asi o té spolupráci hlavně.*

72 JZ: Je to hodně o spolupráci.

73 *KV: Jak vidíte vlastně vztah s klienty? Jestli se nějak jako proměnil mezitím*
74 *ten vztah mezi sociálním pracovníkem a klientem, když už ten sociální*
75 *pracovník nemá tu moc nad ním, co se týče těch dávek? Jako jestli třeba*
76 *klienti to hodnotí jinak...*

77 JZ: Hmm. Ano, vidíme, hodnotí to jinak. Tím, že jsme přestali vyplácet
78 dávky, tak klienti nás, někteří klienti, nás nepovažují za úřad, ke kterému by
79 měli chodit řešit svoje problémy. Řeší je jen a jen na Úřadě práce – řeší
80 vlastně jen finanční problémy a ty ostatní problémy neřeší. My jsme to tady
81 dřív dělali komplexně a někdy – nedá se říct, že proti vůli toho klienta a někdy
82 jsme ho třeba na ten problém upozornili. Šli jsme víc jakoby do detailů do té
83 životní situace, což teďkom se neděje, protože oni sem nepřijdou. Oni
84 opravdu řeší jen svoje dávky a jdou na ten Úřad práce. Sem přijdou až
85 opravdu, když už neví kudy kam a když už jim kolikrát ani není pomoci.

86 *KV: Takže vy si spíš musíte vyhledávat je?*

87 JZ: Ano. My si je spíš musíme vyhledávat. Hodně se nám taky teď stává, že
88 nám volají sousedi nebo nám chodí anonymní maily, anonymní telefony. To
89 se nám stává velice často. Někdy se nám stane i podepsaný email či označený
90 telefon, teda ten kdo volá, tak samozřejmě víme, kdo to je...A pak tam

- 91 chodíme. To se nám dřív stávalo mnohem méně. Ale to možná nesouvisí ani
92 s tou sociální reformou, spíše s tou dobou.
- 93 *KV: Tak to je asi všechno, na co jsem se Vás chtěla zeptat, děkuji.*